

AKPINAR

Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi

YIL: 3 SAYI: 15 MAYIS-HAZİRAN 2008 ISSN: 1306-3731

www.akpinardergisi.com

SAHİBİ VE SORUMLUSU

İsmail ÖZMEL

ismailozmel@hotmail.com

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Dr. Nedim BAKIRCI

nedimbakirci@hotmail.com

akpinardergisi@hotmail.com

YAYIN KURULU

İsmail ÖZMEL

Yrd. Doç. Dr. Muzaffer AKKUŞ

Dr. Nedim BAKIRCI

İsmail SARIKAYA

Kibar AYAYDIN

Saadettin YILMAZ

DANIŞMA KURULU (HAKEM HEYETİ)

Prof. Dr. Abdulkadir YUVALI (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Selçuk Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet UĞUR (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Esma ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Pervin ÇAPAN (Muğla Üniversitesi)

YAZIŞMA VE GÖRÜŞME ADRESİ

Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE

Telefon-Belgegeçer: 0 388 233 35 45

YÖNETİM YERİ

Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE

Tel: 0 388 213 12 50 Belgegeçer: 0 388 233 35 45

ABONE ÜCRETİ

Sayısı: 3 YTL

Yıllık Abone Bedeli: 20 YTL

Resmî Abone Bedeli: 40 YTL

Yurtdışı Abone Bedeli: 30 Avro

Posta Çeki: 5145515 (İsmail ÖZMEL)

GRAFİK TASARIM

İbrahim ÇOBAN

BASKI

Tekten Matbaa Basın Yayın Ltd.Şti. - İstasyon Caddesi Nu.: 33/C NİĞDE

Tel: 0 388 233 34 01 Belgegeçer: 0 388 212 11 47

Dergiye gönderilen yazı ve şiirler basılsın basılmınsın geri verilmez. Dergimize gönderilecek yazıların başlığı 12 punto, alt başlıklar ve muhtevası 11 punto olarak word sayfasında yazılıp disketle yazışma adresimize veya el-mek adresimize gönderilmesi gerekmektedir. Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın kurulu gerekli gördüğünde yazılarda değişiklik yapabilir.

İÇİNDEKİLER

ON BEŞİNCİ SAYIYI SUNARKEN	
İsmail ÖZMEL.....	3
DİLİN BAĞIMSIZLIĞI VE ŞİİRİN GÜCÜ	
Prof. Dr. Sadık TURAL.....	4
ŞİİR AYDINLIĞI (Şiir)	
İsmail Âdil ŞAHİN.....	10
KOCA MUSTÂPAŞA'DA YAHYA KEMAL'LE BERABER OLMAK	
İsmail ÖZMEL.....	11
EY CAN (Şiir)	
A. Vahap AKBAŞ.....	15
AŞK (Şiir)	
Namık ASLAN.....	15
HIDIRELLEZ VE NİĞDE'DE UNUTULAN BİR GELENEK: NİĞDE CUMALARI	
Dr. Nedim BAKIRCI.....	16
MEHMET ZEKİ ORAL (1901–1962)	
Yrd. Doç. Dr. Nevzat TOPAL.....	22
BİR MUTLULUK DOĞACAK (Şiir)	
İsmail SARIKAYA.....	30
BOSNA MEKTUPLARI - III	
Dr. Genç Osman GEÇER.....	31
İNSANLAR YAŞADIKÇA (Şiir)	
Bekir OĞUZBAŞARAN.....	33
ŞAIRİN VE ŞİİRİN GÜCÜ	
Yrd. Doç. Dr. A.Vehbi ECER.....	34
BİLMEDİM (Şiir)	
Kadir KARAMAN.....	36
“EYLÜL IRMAKLARI”NIN SERİNLİĞİ	
Kibar AYAYDIN.....	37
O VE GÖLGESİ (Deneme)	
Emek ÜŞENMEZ.....	39
AYKIZ (Şiir)	
Murat DURNA.....	40
SİMAV'DA TARİHİ GÜNLER	
Bedrettin KELEŞTİMUR.....	41
3. ERCİYES ŞİİR GÜNLERİ'NİN ARDINDAN	
Dr. Nedim BAKIRCI.....	44

ON BEŞİNCİ SAYIYI SUNARKEN

İsmail ÖZMEL

Edebiyat dünyamızı yakından ilgilendiren gelişmeler var. 28-29 Mart 2008 günlerinde 3. Erciyes Şiir Günleri'nde, Kayseri Büyük Şehir Belediye Başkanı Mehmet Özhasaki'nin ev sahipliğini yaptığı şiirli, sohbetli, Erciyesli ve tanıtımlı güzel günler, 9-11 Mayıs 2008 günlerinde gerçekleştirilen Simav 13. Uluslararası Şairler Şöleni, Simav Kaymakamı Samet Ercoskun'un ev sahipliğinde; öğretmen Hüseyin Demir'in mihmandarlığında; kaplıcaları ve yemyeşil çevre ile süslü şiirli, sohbetli, beraber olmakla mutlu olduğumuz güzel günler. Hem şairleri bir araya getiriyor, hem yurt köşelerini daha yakından tanıma fırsatı veriyor.

Bu sayısında Sadık Tural Hocanın "Dilin Bağımsızlığı ve Şiirin Gücü" başlıklı yazısında bizi şiirin uçsuz bucaksız ikliminde gezdiriyor. İsmail Özmel, Yahya Kemal'le Koca Mustâpaşa'da bir saat geçiriyor. Dr. Nedim Bakırcı'nın Hıdırellez e Niğde'de Unutulan Bir Gelenek: Niğde Cumaları adlı yazısıyla eski günleri yâd edeceğiz. Nevzat Topal, bir kültür adamımız olan Mehmet Zeki Oral'ı tanıtıyor. Genç Osman Geçer, Bosna Mektupları III'de; Deli Yürek filminin olumlu etkilerini, A. Vehbi Ecer, Şairin ve Şiirin Gücü, Kibar Ayaydın Eylül Irmakları'nın Serinliği, Bedrettin Keleştimur Simavda Tarihi Günler, Emek Üşenmez'in denemesi ile huzurlarınızda. Zevkle okuyacağınıza inanıyoruz..

Ayrıca Bekir Oğuz Başaran, Vahap Akbaş, İsmail Sarıkaya, İsmail Adil Şahin, Namık Aslan, Murat Durna, ve Kadir Karaman'ın şiirlerini ilgiyle okuyacaksınız.

İlber Ortaylı'nın "Avrupa ve Biz" adlı eserini okuyorum. Yazar Avrupa'yı yeterince biliyor muyuz sorusunu soruyor ve cevap arıyor. Onlar bizi yüzyıllardır seyyahları, Türkologları, tarihçileri ve araştırmacılarıyla inceliyorlar, yazıyor ve yayınlıyorlar, acaba biz Batı'yı ne kadar biliyoruz? Her Türk aydınının düşünmesi ve cevap araması gereken bir soru...

Bu satırları yazarken Türk Dünyasının kültür ve kalem zirvelerinden büyük romancı Cengiz Aytmatov'un vefat haberi gelmesin mi? Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'e bağlı Şeker köyünde 12 Aralık 1928'de doğan Cengiz Aytmatov "Steplerden ve Dağlardan Hikâyeler" adlı eseri 1963 yılında yayınlandı. Bu kitaptaki İlk Öğretmen, Deve Gözü, Cemile, Selvi Boylum Al Yazmalım adlı hikâyeleri onu şöhrete ulaştırdı. Daha sonra 1983'te Gün Olur Asra Bedel, Beyaz Gemi, Sultan Murat (Erken Gelen Turnalar), Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek, Beyaz Yağmur, Yıldırım Sesli Manasçı, Dişi Kurdun Rüyalari, Cengiz Han'a Küsen Bulut gibi hikâye ve romanları yayınlanan yazar geçen yıl, 15. Uluslararası Hazar Şiir Akşamları'nın, (25 Ekim 2007) birinci gününde şairler yürüyüşünde ve şenlik süresince Elazığ'da bulundu. Cengiz Aytmatov, adının verildiği parkın açılışında ve romanları üzerine yapılan bir panelde hazır bulundu, kendisine ödüller verildi. Bu şiir ziyafetinde hazır bulunan bizler onu yakından tanımaktan mutlu olmuştuk. Türk dünyasında bir köprü görevi yapan Aytmatov'un vefatı, edebiyat dünyamızın önemli bir kaybı oldu. Hâlbuki biz onu bu yıl Nobel Edebiyat ödülünü alırken alkışlamak istiyorduk. Allah'ın rahmeti üzerine olsun diyor, edebiyat dünyamıza ve Türk dünyasına baş sağlığı diliyoruz.

Akpınar'ın yayın hayatına devam etmesi için sizlerin ilgi ve desteğine ihtiyacı olduğunu hatırlatarak abone kayıt kampanyamıza katılmanızı bekliyoruz.

Daha zengin sayılarda buluşmak dileği ile hoşça kalın sağlıcakla kalın.

DİLİN BAĞIMSIZLIĞI VE ŞİİRİN GÜCÜ*

Prof. Dr. Sadık TURAL**

Dil, düşüncenin tohumu, duygunun mayası, hayalin biçimlendiricisi, ifadenin aracıdır.

İfade kelimesi tek başına dilin işlevinin anlam yükünü taşıyamaz gibi görünebilir. İfade kavramı, başkasına ulaştırmak ihtiyacı duyduğumuz, söyleme veya yazma niyetiyle oluşturduğumuz anlamlı söz birliklerinin adıdır.

Bir ifade birliği, ya cümleler, ya cümle nitelikli ifadeler ya da mısra adı verilen yarı bağımsız parçalardır. Zaman zaman derinliği, zaman zaman genişliği dikkate alınarak, daima temel olarak bütünleştirilmişliği (kompoze edilmişliği) ölçüt olarak kabul edilen ifade birliği **metin** denilir.

Her metinde, bir **iletme ihtiyacı duyan** (kişi/kurum), bir **iletlen** (kişi/kurum), bir de bu aradaki köprüyü kuran **ifade bütünlüğü** (ileti) ögesi bulunur. Metindeki duygunun, düşüncenin, hayalin, beklentinin anlaşılabilmesi ise, iki yetkinlik gerektirir: 1- İletişimin genelgeçer değerler vb. ilke ve özelliklere uygunluğu yanında karışıklığa ve yanlış anlaşılmaya imkân vermemesi... 2- İletiyi almış olanın bilgi ve birikim seviyesi...

İletişim, bilgilendirme ve birlikte düşünme yönündeki ihtiyacın sonucu olan ve farklı araçlar kullanılarak gerçekleştirilen bir ihtiyaç giderme yoludur. Edinilen bilgiyi, yaşanan acı ve sevinçleri, çaresizlik ve huzuru, özlem ve mutluluğu başkalarının duymasını istemek, öncelikle kendisinin anlatmasını ihtiyaç saymak, insan denilen varlığın değişmez bir özelliğidir. Bilimlik bilgiyi anlatmak, felsefî veya dinî bilgilenişi paylaşmak ile duygu yoğunluklu deneyimleri başkalarına ulaştırmak türlerinin her biri, ihtiyacın karşılanmasına ilişkin çabalardır.

İnsan, anlatma ihtiyacını, şiir olan ve şiir olmayan hâlinde, iki bölüme ayırabileceğimiz şekilde gideriyor. Şiir, bilgilenme türü ve bilgilenişi anlatma ihtiyacının doğurduğu özel bir ifade...

Şiir nedir? Bu sorunun cevabını paylaştığımız kimselerin bilgi, görgü ve birikim seviyesi ne ise, ona göre konuşmak gerektiğini vurgulayalım. Burada, bu salonda, şiirle ilgili belli hazırlıkları ve şiire ait duyarlılıkları olan insanlar var. **BİZİM ECE**'nin etrafında toplanan yüksek duyarlılıklı insanların arkasında duran bütün aydınlara öncelikle teşekkür ederek sözlerime başlamış sayılmamı dileyerek ve birkaç tanım yaparak konuma yaklaşayım.

Çok ötelere edinilmiş, akli ve zekâyı aşan; ancak, her ikisinin de saygı duyduğu türden özel bilgiye şiir denir.

Şiir, istenilen veya istenilmez iradeyle aranılıp bulunulan yahut hafızadaki bilgisayardan özel olarak çağırılan bilgi değil. Aklımızın derinliklerinde,

* 01.03.2008 tarihinde **Bizim Ece Dergisi** tarafından Salihli'de düzenlenen 7. **Şiir Şöleni**'nde yapmış olduğu konuşma metnidir; hitap ifadeleri kaldırılmıştır.

** Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı.

tecrübenin kazandırdığı ve gözlemin doğurduğu veya bizzat yaşadığımız veyahut başkalarına ait olmak üzere işitip duyarlılığımızla, o bilgiye ortak olduğumuz noktada vücudumuzun bütünüyle başka bir iklime akıp, orada yoğunlaşıp daha sonra söze dökülmek ihtiyacıyla kıvrınmamız sonunda oluşan ifade bütünlüğüne şiir denir.

Şiir, bir bilgi türü, bir değerlendirme dünyası, bir anlaşma niyetli çılgılık, üst dil aracılığıyla ulaşılan bir özel bilgiyi, ahenkli bir biçimde paylaşma ihtiyacının sonucu olan söz bütünlüğüdür.

Bu noktada nazım ile şiir ayrılır; nazım, şiire benzer; ama her zaman şiir olmayabilir. Şiir ise, kendine göre bir yürüyüşü (ritmi) ve uyumlaşmışlığı (armonisi) bulunduğu hâlde, nazım kavramıyla adlandırılması veya nitelenmesi yetersiz kalan daha özel bir bütünlük... Ahenk ise, sözün ritmi ve armoniyi içinde taşıyabilecek biçimde musikiye yaklaştırılması...

Şiirin ne olduğunun cevabını şimdilik bir kenara bırakalım; 'şair' kime derler veya şair hangi çilenin insanıdır yahut neyi başarana şair denilmeli sorusunun cevabını arayalım:

Şair, şiir yazabilen ve şiir yazabildiğine kendisi inandığı gibi, bizi de inandırmış insanın unvanı. Şairler, tarihin ruhunu, toprağın ruhunu, atalarının ruhunu duyabilen, meleklerin ve cinlerin fısıltılarına kulak kabartabilen, ulaşabildiklerini örtülü ve ahenkli bir mesajla anlatmak ihtiyacıyla üst dile uzanabilme bilinci taşıyan, eserleriyle kendilerine göre bir okuyucu kitlesi, hatta daha ileri giderek, bir şiir ümmeti kazanan söz ustalarıdır.

Şair, bizden biri olduğu halde genel nüfustan ayrı sayılması gereken, yüksek bir haberleşme derdine düşmüş, içindeki/özündeki/derünündeki çılgılığını eline, diline ve kalemine taşımış insan.

Bir dilin imkânlarına ait sözlük ülkesini adım adım dolaşmış, şiir denilen bilgi ve duygu ülkesinde yaşayıp ifade edilmesini gerekli saydığı bir dertle yanmış, kendisini, bizim adımıza yakmış insana şair denir.

Şair, sizin adınıza, dil bayrağının bağımsızlığına, dilin namusuna sahip çıkma derdine düşen, dilinizin bağımsızlığına ve namusuna bekçilik eden insanın unvanıdır.

Şairler, başka kültürlerin açtığı örtülü ve açık savaşta kendi kültürünü engin bir hoşgörü ve sıcak, tükenmez bir sevgiyle yaşatılması savaşında gönüllü birer kahraman, milletin bütünlüğünün devamı, değerlerinin sevdirenler tarafından sonraki nesillere aktarılması savaşının gazileri ve şehitleridir.

Bir dil, edebiyatta ve bilimde anlamlı ve başarılı şekilde kullanılıyorsa, bir kültürün dünya milletleri arasında yer ve ayrıcalıklı konum elde etmesini hazırlar. Kültürler arasındaki örtülü ve açık savaş kimler yapar? Şairler ve bilginler...

Şiir, özel bir dünya; şiirin dünyasına girmek için, evvelâ kalbinizin kapısını açacağız. Şiiri yazanın da, okuyanın da, dinleyenin de duygu dünyasının kapıları kilitli olmayacak. Kalbinin kapısını açma niyeti olmayan insanın şiirle ilişkisi olmaz.

Beden denilen biçim/form, dışarıdan uygulanan biçim/form bozucu aşırı uyarımlar (şiddet ve tazyik uygulamaları) karşısında sinir sistemi açısından acı duyar. Bu acı, bu ızdırıp, bu form bozulmasının verdiği aşırı rahatsızlık çeken durum çok önemli değil. Bir takım laboratuvar maddeleriyle bu acıları duy(a)maz hâle gelebilirsiniz. Hintli Brahmanların, Asyalılar ile Uzakdoğu'daki kamlık, Budacılık, şintoistik inançlıların, Türk sufilerin yaptıklarını hatırlatalım: Onlar, basit ve bayağı keyif ve hazlar yerine, bedenın ısrar ettiği (nefs-i emmâre) zevk ve mutluluğu biçim ve içerik olarak daha üst konum ve isteklere dönüştürmek için **çile** çekmişler...

Nefis, kendi haz ve heveslerinin doğurduğu yöneliş ve uygulamalarıyla bedenine acı çektirir, zarar verir. Benlik ile kimlik sahibi olmak ve kalmak isteyen insanın yöneliş ve davranışları, hem **ruha**, hem **akla**, hem de **bedene**, bazen **acı**, bazen **mutluluk** veriyor. Bunların üçünün aynı anda mutlu olduğu ve hiç acı duymadığı gibi, pişman da olmadığı yöneliş ve davranış sayısı çok değil. Fizik beden adına keyif ve mutluluk arayışlarının sonucunda büyük ölçüde pişmanlık olduğunu bilen ruh, acı çekmektedir. Yanılgıları ve yanlışları kendisi ve başkasına makûl gösterme, ortak düşünceye uygunlaştırma başarısı gösteren akıl bile, çoğu zaman acı duyar. Acı duymamıza yol açan, uğrunda ızdırıp çektirmiş varlık, durum, kişi ve olaylara yaklaşımımız, yorumumuz ve beklentimiz ile sonuca ilişkin değer yargımız ruh, beden, akıl dengesini korumayı zorlaştırıyor. Ruh ise, **duygu**, **sezgi** ve **iman** denilen biçimlendirici elemanlarının verdiği yönelişlere bağlı olarak ya acı çekiyor, ya mutlu oluyor. Beden, duyu organları ile beslenme ve cinsiyet organlarına bağlı salgılamaların türü ile yoğunluğu açılarından ya acı çekiyor, ya da mutlu oluyor. Akıl denilen güç ve işlev, problem çözebildiği, üstünlük kurabildiği, acizlik duymamışlık, uyumlanma ve intibak başarısı gösterebilmişlik ölçüsünde, acı çekiyor, mutlu oluyor.

Şair ise, kişi, topluluk ve toplum ölçüğünde hem bedenın, hem ruhun, hem aklın yaşadığı çoğunlukla acıları, hayret ve hayranlıkları nadiren sevinç ve mutlulukları anlatma ihtiyacı duyan insandır.

Şair, kişi topluluk ölçüğündeki benlik, kimlik sıkıntılarını, ruh, beden, akıl bunalımlarını, öncelikle millî, sonra beşeri ölçekli bir ifade kalıbına taşıyabilen kişidir.

İnsanların çoğunluğu, dört mevsimi on iki ay içinde yaşar; şair beşinci mevsimi tanımış bulunmanın, şair, beden kafesinin dışındaki aylara ve yıllara uzanabilmiş olmanın özlem, haz ve elemelerini, onu anlayacaklara ahenkli bir şekilde söyleyen BEN'iyile BİZ'e seslenendir.

Sevme ve sevilme, özleme ve özlenme duygu ve düşüncesine bağlı acıları, beklentimize ait yürekli bir şekilde anlatma ihtiyacı duyana şair, bunun yansıdığı özel ifadeli, ahenkli dil birliğine şiir denilebilir. Gerçekten sevmemiş, sevilmemiş, özlememiş, özlenmemiş, bu duyguların ve düşüncelerin acısıyla gerçekten samimi, fakat örtülenmiş bir ifadeyle anlatmak ihtiyacı duymamış insanlar yok mu? Var... Onlara da söyleyelim: Şiirden size ne, musikiden size ne! Siz kendinizi sayıklayın, kendinizi yüceltin veya kendinize acıyın; kendinizi sayıklarken, başkalarını gözlemlemek ve konuşmak ihtiyacını tatmin edin, geçici olanla, yüzeyde olanla

avunun. Ruhunuzun yoğun duyguyu tanımayışını fark ederek şiir sevenlerden uzak durun...

Âşık Veysel'i dinleyelim:

“Güzelliğin on par’etmez

Şu gönlümdede aşk olmasa”

Şiirin oluştuğu rahme düşen ilk uyarım, ilk öge, duygudur; şiir için rahim olarak bilinen ve kabullenilen yer, kalpdır.

Duygu nedir? **Duygu**... Kalbimizi sıkıştıran, tıp kelimesiyle söyleyeyim, kalbi saran koroner damarları, incecik damarları büzüp büzüp bırakan, kalp atışlarını değiştirip beynimizdeki salgı merkezlerinin her türlüşünü harekete geçiren hâlin adına duygu denir. Şiir denilen varlığa dönüşecek olan cenini oluşturan, duygu... İnsanı evire çevire bir örsün altında bir çekikle döve döve biçimlendiren hâlin adına duygu denir: En önde gelen duygular, sevgi, şefkat, merhamet, nefret, özlem v.s.

Sonra akıl... **Akıl**, iyi ile kötü, doğru ile yanlış, uzak ile yakın, haklı ile haksız, vesselam farklı olanın yahut aynı olanın farklılığına yahut aynılığını kavrayıp yanlışsız biçimde hükme bağlama gücü, karar verip davranış gösterebilme başarısı...

Sonra hayal... Kapadıkça gözünüzü, göz kapaklarınızın arkasındaki dünyayı yeni baştan, fakat az çok farklı biçimde görüyor olmanın adı hayaldir. Hayal etme, bir insanın iç dünyasına taşınmış fotoğraflardır dense de olur. Hayal, rüyaya benzer; ama rüya denen olgu, oluşum biçimi, etkisi ve anlamı bakımından hayalden daha karmaşık bir ‘gerçeğimsi’ âlem...

Şiirin üç yanı, üç yönü, üç temeli var: Birincisi duygu, ikincisi akıl ve fikir, üçüncüsü hayal... Bunların her birini bütünleştirilmiş konuma taşıyarak âhenkli biçimde söze döküceksiniz; şiir, bu dört ana ögenin en uygun ölçülerdeki bileşiminin seçkin kelimelerle ifadesidir.

Şiir, akıl veya bilim değildir; ama akılsızdan da şair olmaz; bilimle de anlaşılır kılınmalı... İdeolojinin çığırkanı, ideolojinin kuklası olan, bildiriye dönüşme eğilimi gösteren, ahenkli ve güzel gibi görünen söz birlikleri şiir sayılmamalı...

Şiir, insanın yaradılışının ve benzeşirliğinin sırrını çözme uğrunda, aklın, duygu, hayal ve sezgide yıkanarak kullanılması yönündeki yüksek iletişimidir.

Şiir, duygu temelinde varlık kazanıyor; ama duygu selinde boğulan insandan şair olmaz. Şiir, duyguların kabarıp coşkunluğu sonunda değil, imbiklenmiş, ortaklaşalığa taşınmışlığın sonucunda oluşan uyarımların ürünüdür. Şiir, hayal ile bezenir, süslenir ve hayalimizi besler; ama akıl hastanesinde tedavi gören insanların, zaman zaman insanı hayrete düşüren çılgin hayalleri şiir değildir.

Şiir, duygu, düşünce ve hayalin günlük dilin imkânlarının üstünde bir ifade kalıbına dökülmesidir. Şiir, dilin duygu, düşünce ve hayal imliğinden geçirilip ahenkli olması da sağlanarak damıtılmış ve örtülendirilmiş ifadeye dönüştürülmesidir. Şiir, rüyaya benzer, rüya değildir; hülyaya benzer, hülya değildir; şiir musiki ile çok benzeşir fakat musiki, şiir değildir, şiir de musikiye indirgenemez. Bu üç kavram ile şiirin benzeştiği, mutlak ortaklık sayabileceğimiz

noktası ise, dördünde de insanın, akli bir kenara bırakarak duygunun egemen olduğu bir iklimde, özel bilgilerin elinden tutmayı denemesidir.

Bakın Elazığlı şair ne diyor: “Yüzünde göz izi var sana kim baktı yârim.”

Bana bir bilgin getirin, filoloji profesörü olsun; bu kıskançlık anıtı, bu sevmenin derinliğini gösteren ifadeyi, bir başka dile çevirsin...

Yunus Emre duygumuzun ve düşüncemizin, iman ve Türkçe ile yıkanmasını öğütleyen çılgınlıklarından birinde ne diyordu:

“Bir ben vardır bende benden içeri”

Şiir, BİZ adına dertli ve BEN dilli bir çılgılık...

Yunus Baba, şiir denilen soylu ve özel söz bütünlüğünün, yalnızca bir neslin değil, nesiller arası ortak duyarlılık ve duygulanışın yönlendirmeleriyle, insanı, toplumu, diğer varlıkları sevmeye çağıran yüksek bir haberleşme olduğunu sezdiriyor. İçerdeki BEN yoluyla edinilen özel ve güzel bilgiler... Derin bir ürperti, derin bir hayret, derin bir hayranlık, derin bir ÖZLEM’e ait hüznün veya sevinç... Şiir, öncelikle bir insanın kendi dünyasının en gizli alanlarındaki hoşluk, güzellik ve yüceliklerin, sonra da, şairin toplumuna ait örtülü hoşluk, güzellik ve yüceliklerinin dil aracılığıyla duygu, hayal ve düşünce uyarımlarına yol açacak biçimde ifadesidir. Çirkinliklerin, kirlenmelerin değil, hoşlukların, güzelliklerin, özlemlerin ve bunlara duyulan derin özlemlerin ahenkli biçimde ifadesinin şiir olması gerekmez mi?

Benim otuz beş yıldır üzerinde düşündüğüm ve son on beş yıldır her yerde tekrarladığım, düşünce namusu sahiplerinin bizi anarak yaygınlaştırdıkları şiire ait tanımı ve bilgileri bir kez daha paylaşmak istiyorum:

Şiir, **vahiy** ile **cinnet** arasında koşuşturan, kaderini yaşarken sıkıntılarla bunalan, çaresizlikle başarı arasında sınavlardan geçen insanın, hayranlık, inkâr, sevgi, nefret, şefkât, merhamet, korku, özlem ve mutluluk duygularına yol açan durumlarda, idrakinin bir noktada asılı kaldığında o konumu anlatma ihtiyacıyla oluşturduğu ahenkli ifade bütünlüğünün adıdır.

Demıştim ya, şiir özel bir bilgilenme ve bilgilendirme türüdür; vahiy de, cinnet de, bilimlik bilgi de bilgilenme türleri; vahiy çok özel değil, en özel bir bilgilenme yolu ve yöntemi...

Vahiy hangi anlama geliyor? Sözlük anlamı, fısıltıyla söylenmiş, mesajı verenin öğrettiği şifrelere göre kavranılması mümkün olabilen özel ifade bütünlüğü. Vahiy, aynı zamanda dinî bir terim: Hiçbir benzeri olmayan; varlıkları yaratan; yarattıklarının hem iç ve dış yapılarını, hem de birbirleriyle ilişkilerini ‘muhtaçlık’ temelinde biçimlendiren Allah, esirgeyici, bağışlayıcı, her şeye güç yetirici, bütünüyle kavranılmaz tek üstünlük olduğunu insanlara bildirmek istemiştir. O, bu bilgileri bir özel haberci (Cebrail) aracılığıyla, insanlar arasından seçtiği özel kişilere (nebi, resul) üstü örtülü (icaz) bir dille ulaştırmıştır.

Varlıkların yaradılış sebebi ile işlev ve görevlerinin bir özel melek aracılığıyla yalnızca peygamberlere Allah tarafından gönderilen anlam ve söz yükü zengin ve örtülü yüksek iletişime **vahiy** denir. Cinnet ise, benzeştiren ve biraradalığı sağlayan akıl ve duygu düzenlemelerine ait beklentileri ret ve inkâr ederken, kendisindeki

başkalaşımı bilemeyecek, anlayamayacak ve kendisini kontrol edemeyecek kadar uyumsuzlaşmanın adıdır.

Cinnet, alışılmışın, yaygının, akla uygun olanın, arınmış ruhun ötesine geçme dışına çıkma hâlidir. Bir insan, arzu, heves ve gayret ile peygamber olamayacağı gibi, cinnet geçirmeyi de istemez, benimsemez. Kültürler, bilgi vericilik eden kişi ve kurumlar insanları benzeştirir. Her insanın mensup olduğu kültürün istediği benzeşirliği, bilince dönüştürmesi gerekli şart, bilgi, özgüven duygusu, sabır ve sorumlulukla biçimlendirip başarı sağlamışlık ise, yeterli şart...

Nebiler, Resuller, Peygamberler Allah'ın kürsüsünde bulunan hükümleri Cebrail aracılığıyla alırlar. Peygamberlerin, Cebrail'den alarak diğer insanların anlattıklarına dil ve bu hükümlere inanan halka **ümme**t denir. Bu ilahî mesajlar, insana olgun olmayı yaratılma sebebine uygun yaşayabilmeyi örgütleyen ve bu yönde uyaran çağrılardır. Bu kutsal ifadelerin üç özelliği vardır:

1. Bir üst dil ile söylenmiş olması;
2. Yüksek bir duyarlılık ve algılayış gücü ve eğilimi gösterenleri muhatap edinmesi ve etkilemesi;
3. Özel bir ritim ve armoni taşıyarak çok özel bir ahenk bulundurması...

Ortak duyarlılığa sahip, şiiri özeline taşımak isteyen kişilere tanımımı bir daha sunayım:

Vahiy ile cinnet arasında bir ömür yaşayan insanın, beklentileriyle buldukları arasında sıkışması; imandan inkâra, sevmeden nefrete, katı kalplilikten merhamete veya şefkate gidip gelmeleri sırasında, kavrayışının veya dayanma gücünün bir yere asılı kaldığında, attığı çılgının, ahenkli bir biçimde söz kalıbına dökülüp üst dile dayalı bir anlaşmaya dönüştürülerek oluşturulan ifadeye şiir denir.

Dua ve dilekten, küfre; sevgiden nefrete; özlemde felsefeye, günlük anlaşmadan bilime, sokak delikanlısının argosuna kadar bütün ifade kalıplarına damla damla sızan, bu damlalarla kültürümüzü zenginleştiren bir Türkçe var.

Türkçeyi yarına taşıyacak olan öncelikle siyasetçidir; eğitimci ve bilginlerdir. Siyasetçinin asıl işlevi, içte dirlik, düzenlik ve huzuru; dışta haysiyet ve itibarı sağlayıp egemenlik ve bağımsızlığın devamına hizmet etmek değil de nedir? Devletimizin siyasî kimliğinin adı olan **Türkiye Cumhuriyeti**'nin korunması, siyasetçilerin, bilginlerin, yöneticilerin, eğitimcilerin ve sanatçıların vazgeçilmez görevidir. **Türk Dili Cumhuriyeti** oluşturamamışsanız, eğitimin her basamağında da, her türlü resmî yazışmada da, bilim ve edebiyatta da, siyasî cumhuriyetinizi dilinizle taçlandıramamışsanız, bir gün gelir bağımsızlığımızı tartışır, tartışırırlar... Önce ayrışma, sonra ayrılma, bölünme isteyenleri bütünleştirici güç ve imkân olan dile savaş açmalarını yeterince değerlendirmeliyiz. Eğitim, öğretim, yargı dilinde, daima ve mutlaka Türkçe... Bozguncuların devlet kavramını öğrenmelerine yardımcı olunması için siyasetçiye dilci bilginler de yardım etmeli...

Bağımsızlığınıza ve egemenliğinize saldırılmasına yol açabilecek olumsuzluklara 'hayır' diyenler, şiire sahip çıkmalıdır. Dilin şiirde bayraklaşıp bilinç silahına dönüşmesine yardımcı olunmalı, destek verilmelidir.

Şiirin, gücünü ve işlevini bilenler, gönülleri, hatta akılları davranış kalıbına taşıdığı farkedenler, dilin iç kalesi olduğunu unmayanlar, şiire olan saygısını ve sevgisini bilinçli bir dil korumacılığı hâlinde sürdürürler.

Bu salonda kendilerinin yanışını, şiirleriyle ortaya koyan, birer çıra gibi tutuşarak bizi de kendi bilinç ışıklarıyla bütünleştiren şairler var; Türkçenin **müdafaa-yı hukukunun**, Türkçenin **kuva-yı milliyesinin** kahramanı olan bu şairleri alkışlıyorum, alkışlamanızı istiyorum. Bu şairler, kültür savaşımızın, benlik ve kimlik açısından egemenlik kavgamızın gönüllü kahramanlarıdır.

Şairler, hem duyguların, zevklerin, hem de, dilin hastalanmasını önleyen koruyucu, zenginleştirici, yüceltici tutumlarını ısrarla sürdüren kültür hekimleridir. Onların şiir bereketidir ki, anamızı, babamızı, kardeşlerimizi, gönlümüzü yakan kişiyi, bizden doğanları, milletimizi, bizden önce yaşayanları ve bu vatan toprağını sevmemizi hazırlar... Şairler, sevmenin eğitimini sezdirerek verenlerdir; ahenkli ifadelerin efendileridir...

Bu türden güzel toplantıları düzenleyenler; ise, Türkçeye ve ‘Türkçe Türk milletinin kalbidir.’ diyen Atatürk’ün istediklerine uyararak görevini yapan insanlardır. **Hazar Şiir Akşamları, Sapanca Şiir Akşamları, Yeşilirmak Şiir Akşamları, Zeugma Şiir Günleri ve Bizim Ece Dergisi Şiir Günleri...** Şiirimizin ve şairlerimizin içimizi yıkadığı, Türkçemizi parlattığı toplantılar...

Elazığ şiirin başkentidir, şiir kokar, orcik kokar, dert kokar. Salihli ise, bundan sonra benim gönlümde ilçe değil, şiirin vilayetidir. Şiir kokar, şiir ile ıştır, ısıtır bütün bir ili, bölgeyi... Bu şiir toplantısını düzenleyenleri, iyi niyetiyle bezeyen yöneticileri ve bu arada sabırlı ve özverili dostumuz Sayın Ahmet Otman’ı kutluyorum.

Millî bilinciniz sizden ne istiyor? Egemenliğinize de, bağımsızlığınıza da, dilinizin yüksek zevki ve zevkliliği esas almasının göstergesi olan şiirinize de sahip çıkılmasını... Kişinin ve toplumun varlığını, hem oluşturan, hem de devamını sağlayan kavram ve kurumlara sahip çıkılması, aydın olmanın ön şartıdır. Şairler ne yapar? Bu mensupluk, sahiplik ve bilgili sorumluluk yönünde, kişilerin ve toplumun uyarılmasına ve bilgilendirilmesine veya dilin yaşatılmasına, duygumuzun arınmasına, millî bilincin oluşmasına katkı sağlarlar...

Bu beklentilerle, şairleri, şiire saygı ve sevgi gösterenler ile siz Salihlileri saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

ŞİİR AYDINLIĞI

İsmail Âdil ŞAHİN

Coştuk ve sevindik her hecede,
Yıldızlara çıktık güzelim Sivrice’de.
Bir başka cömertmiş Elâzığ öğrendik,
Hoş bir şiir aydınlığı tattık gecede.

KOCA MUSTÂPAŞA'DA YAHYA KEMAL'LE BERABER OLMAK

İsmail ÖZMEL

İstanbul'un tanıdık bir semtinde; birkaç saatliğine de olsa; Yahya Kemal'le beraber olmak ne güzel rüya...

Eski anıların sevgiyle böyle bir imkânın doğduğunu hissettim. 1949 yılı Eylülünde, Haydarpaşa tren istasyonuna indim. Hafızalarda çizgileri iz bırakmış ve halen de yaşayan o meşhur merdivenlerden indim. Durur gibi yüzen ve iskeleyi bordosuyla adeta yalayan yolcu vapuruna, kaçırmak korkusuyla, telaşla bindim. Elimde tek ağırlığım, dışı kahverengi deri kaplı, körüklü bavul. İlk tanışmanın tarifsiz sarhoşluğu ile bir rüya yolculuğuna çıkıyorum. Sırtımı yolcu salonunun tahta duvarına dayadım, bavulum kucağında, gözlerim vapur çarkının ürettiği beyaz köpüklerde ve çevredeki güzelliklerde. Manzarayı seyrediyor muyum, yoksa içiyor muyum bilemiyorum.

İstanbul gözlere görününce, hiçbir söz susmak ve düşünmek kadar güzel olamaz. Bu ilahî manzarada susmak bana, konuşmak üstada düştü:

“Bir iklimin manzarası, mîmârisi ve halkı arasında hâlis ve tam bir âhenk varsa, orada, gözlere bir vatan tablosu görünür.

İklimden anlayan gerçek ve hassas bir sanatkâr, İstanbul'un eski semtlerinden, meselâ: Koca Mustâpaşa semtini, yâhut Eyüb'ü, yahut Üsküdar'ı yâhut Boğaziçi'nin henüz millî hüviyetini muhâfaza eden herhangi bir köyünü seyredince kat'i bir hüküm vererek der ki: ‘Bu halk bu iklimde ezelden beri sâkindir ve bu iklîme bu mîmâriden ve bu halktan başka unsur yaşamaz.’”

“Evet, gerçek ve hassas bir sanatkâr bu hükmü verir.”

“Vatan toprağı bizde de ecnebi memleketlerinde de her hissedene bu vehmi veren topraktır.”(Aziz İstanbul S:9)

Koca Mustâpaşa şiiriyle, bu semtin sırrına agâh olmak, orada oturanlarla zamanı paylaşmak istedim. Bu semtte Yahya Kemal'le beraber nefes almak, konuşmak ve yaşamak sizin de özleminiz ise şiiri beraber okuyalım:

*“Koca Mustâpaşa! Ücrâ ve fakîr İstanbul !
Tâ fetihten beri mü'min, mütevekkil, yoksul,
Hüznü bir zevk edinenler yaşıyorlar burada.
Kaldım onlarla bütün gün bu güzel rü'yâda.”*

Yahya Kemal, Koca Mustafa Paşa semtini, İstanbul'un kenarda kalmış ve fakir bir semti olarak görüyor ve bu semtin insanlarını üç kelime ile tarif etmeye çalışıyor. Mümin, mütevekkil, yoksul. Burada oturan insanlar Allah'a inanıyorlar, bütün tedbirleri aldıktan sonra sonucu tevekkülle Allah'a bırakıyorlar, bütün bunlara ilaveten maalesef yokluk içerisindeki bir hayatı sürdürmeye çalışıyorlar. Gami, kederi ve acıyı zevk edinen bu insanlarla beraber, rüya gibi bir gün geçirdim. Kelimelere takılarak bu insanları anlamaya çalışmak mümkün değildir. Onlarla beraber olmak ve bu rüyaya benzeyen iklimlerini beraberce teneffüs ederek, bu ortamın tadına ulaşmak gerekir.

*“Öyle sinmiş bu vatan semtine milliyetimiz
Ki biziz hem görülen, hem duyulan, yalnız biz.*

*Mânevî çerçeve beş yüz senedir hep berrak;
Yaşayanlar değil Allah'a gidenlerden uzak."*

Bu vatan semtine Türk Milleti bedeni ve ruhuyla öyle sinmiş ki, görülen, duyulan ne varsa hepsi bizimdir ve bizim mührümüzü taşıyor. Beş yüz yıldır manevî çerçeve daima aydınlık ve iç açıcı olmuştur. Her şey bizim elimizle güzelleşmiş ve bizim elimizle aydınlığa kavuşmuştur. Bu berraklık beş yüz yıldır aynı şekilde devam etmektedir. Devam etmesini de sağlamak bizim varlık ve hayat borcumuzdur. Beraberce rüya gibi bir gün geçirdiğim bu insanlar, hayatlarını öyle tanzim etmişler ki, nasıl yeni yetişen nesilleri büyük bir ihtimamla kendine, ailesine, vatana ve millete hizmet edecek insanlar olarak yetiştirmeye ve yaşatmaya çalışıyorlarsa, ahirete gidenlerle de irtibatı kesmiyorlar. Anıları ve mezarları ile onları da yaşatıyorlar. Bu sebeple yaşayanlar Allah'a ulaşanlardan uzak değildirlir.

*"Bir bahar yağmuru yağmış da açılmış havayı
Hisseden kimse hakikat sanıyor hülyâyı.
Âhiret öyle yakın seyredilen manzarada.
O kadar komşu ki dünyaya dıvar yok arada,
Geçer insan bir adım atsa birinden birine,
Kavuşur karşıda kaybettiği bir sevdiğine."*

İşte bir tablo, kelimelerle ulaşılan ve muhayyileye malzeme veren ve bir ressama manzaranın ürperti veren güzelliğini çizdirmeye çalışan bir mısra. Yağmur yağmış, bitkiler, insanlar ve bütün çevrenin yüzü gülmüş ve bulutlar yavaş yavaş dağılarak, güneş gülümsemeye başlamış. Bu görüntü karşısında, insan; dünyanın ahirete ne kadar yakın ve komşu olduğunu; arada bir duvarın bile bulunmadığını, bu hülyalı manzarayı seyredince daha iyi anlıyor. Bu tablo karşısında etkilenen ve duygulanan kimseler, bir rüya hâlini elle tutulan bir hakikat gibi algılıyorlar. Manzara o kadar güzel ve benzersizdir ki, seyredenler, gördükleri büyüklü manzaradan şüpheye düşerek, belki de bir hayal gördüklerini sanıyorlar. İşte o zaman insan, kendini ahirete o kadar yakın hisseder.

Artık insan bambaşka duygular içindedir. Çünkü görünen manzaranın eşsizliği onda, gerçek mi hayal mi görüyorum şüphesi uyandırdı ya, artık insan da bir ruh gibi bu dünya ile öbür dünyayı bir arada seyretmekte ve evvel giden dostlardan, tanıdıklardan birine rastlamanın mümkün olduğunu hissetmektedir. Bizim düşünce ve duygu dünyamızı ve onun zenginliğini ne de güzel anlatmaktadır. Her iki dünyayı birbirine bu kadar yakın gören bu anlayış ve kabul, millet olarak bizdeki ölümsüzlük inancını da ifade etmektedir. Yunus Emre de " Canlar ölesi değil " demiyor mu?

*"Serviliklerde sükûn, yolda sükûn, evde sükûn;
Bu taraf, sanki bu halkıyla ezelden meskûn.
Bir afîf âile sessizliği var evlerde;
Örtüyor fakrı asâletle çekilmiş perde.
Kaldırimsız, daracık, eğri sokak, doğru sokak
Her geçildikçe basılmış ve düzelmiş toprak.
Kuru ekmekle, bayat peyniri lezzetle yiyen,
Çeşmeden her su içerken: 'Şükür Allâh'a' diyen
Yaşıyor sâde mâişetlerin en sâfında ;
Rûh esen kuytu mezarlıkların etrâfında."*

Serviliklerde, yolda, evde öyle bir sessizlik, öyle bir dinginlik, oturmuşluk var ki, sanki başlangıcı belli olmayan bir zamandan beri bu halk, buraları imar etmiş ve evler, yollar yapmış, mezarlıklarını oraya kurmuş ve o zamandan beri de buralarda oturmaktadırlar. Şehirle sakinleri kaynaşmışlar ve birbirlerini tamamlamışlardır.

Pencerelerdeki asaletle çekilmiş perdeler fakirliği o kadar anlamlı bir şekilde örtüyor ki, evlerdeki bir iffetli aile sessizliği ve ahengi onun mutlu olmasına yetiyor.

Kaldırımsız, daracık, eğri büğrü sokaklar, ancak geçenlerin ayak izleri ile düzelmiş toprak yollar. Buna rağmen kuru ekmekle, bayat peyniri lezzetle yer ve üzerine çeşmeden bir de su içerse, Allah'ına şükreden bu insanlar, en düşük gelirle geçindikleri hâlde, hâllerinden şikâyet etmezler ve ruh esen mezarlıklarla iç içe yaşarlar. Bundan da asla rahatsız olmazlar.

Bu vatandaş biraz ahşapla, biraz kerpiçten

Yapabilmiş bu güzellikleri birkaç hiçten.

Türk'ün âsûde mizâcıyla Bizans'ın kederi

Karışıp mağfîret iklimi edinmiş bu yeri.

Bu vatandaş; biraz yonulmuş ağaçla biraz kerpiçe ehemmiyetsiz şeyler ilave ederek; ruhundaki beceri ve sanatla bütün bu güzellikleri yaratmıştır. Türk'ün sakin mizacı Bizans'ın kederi ile karışarak, İstanbul'u bir günahattan arınma yeri hâline getirmiştir. Türk'ün asude iklimi ve kurduğu hoşgörü ortamı, evvelki dönemlerde kirlenen İstanbul ikliminin temizlenmesine, günahlardan arınmasına vesile olmuştur.

İstanbul'un alelade malzemelerle bir güzellikler beldesi hâline gelmesi, Türk insanının becerisinin ve sanat kabiliyetinin müşahhas bir sonucudur. Çünkü o basit şeylerden güzellikler yaratmasını bilmiştir. Şehre Türk'ün kazandırdığı maddi ve manevi iklim, orayı bir günahlardan arınma yeri hâline getirmiştir.

Şu fetih Vak'ası, yârab, ne büyük mucizedir!

Her tecellisini nakl etmek uzundur bir, bir;

Bir tecellisi fakat, rûhu saatlerce sarar :

Koca Mustâ Paşa var, câmii var, semti de var."

İstanbul'un fethi olayı ne büyük bir mucizedir, Ya Rab! Her görüntüsünü, ortaya çıkmasını anlatmak çok zordur. Hele bir görüntüsü insan ruhunu saatlerce titretir, daha fethin ilk gününde bu semtin adının Koca Mutsâpaşa olarak konduğunu, bu isimle bir caminin var olduğunu ve semtin de Koca Mustâpaşa olduğunu görürdünüz. Sanki ezelde Mevla buranın adını koymayı ceddimize nasip etmiş, camii yaptırmış ve semtin adını koymuştu. Yani biz İstanbul'u fethettiğimizde bu semtte yapılmış bir cami vardı ve semtin adı da Koca Mustâ Paşa olarak konmuştu. İstanbul'un fethinin tecellisini sıradan bir insanın havsalası almaz, o kadar ilginç ve o kadar insanüstü, o kadar büyük bir hadisedir...

Dört asırdır, inerek câmie nûr üstüne nûr,

Yerde bulmuş yaşayanlar da, ölenler de huzûr.

Ona hâlâ gidilirken geçilir bir yoldan,

Göze çarpar ölüm ayetleri sağdan soldan;

Sarmâşıklar, yazılar, taşlar, ağaçlar karışık;

Hâfız Osman gibi hattâtla gömülmüş bir ışık

Bu mezarlıkta siyah toprağı aydınlatıyor;

Belli, kabrinde, o, bir nûra sarılmış yatıyor.

*Gece, şiiriyle sararken Koca Mutsâ Paşa'yı
Seyr edenler görür Allah'a yakın dünyâyı.
Yolda tek, tük görünenler çekilir evlerine;
Gece sessizliği semtin yayılır her yerine.
Bir ziyaretçi derin zevk alarak manzaradan,
Unutur semtine yollanmayı artık buradan.
Gizli bir his bana, hâtif gibi, ihtâr ediyor;
Çok yavaş, yalnız içimde duyulan sesle, diyor:
"Gitme kal! Sen bu taraf insanına dost insansın;
"Onların meşrebi, iklimi ve ırkındansın.
"Gece, her yerdeki efsunlu sükûnundan, iyi
"Avutur gamlıyı, teskîn eder endişeliyi;
"Ne ledünnî gecedir! Tâ ağaran vakte kadar,
"Bir mücevher gibi Sünbül Sinan'ın rûhu yanar.
"Ne saadet! Bu taraflarda, her ülfetten uzak,
"Vatanın fâtihi cedlerle berâber yaşamak!.. "*

Yahya Kemal, şehirlerimize, insanlarımıza ve tarihimize farklı bakar diyecektim, şiirin rüzgârı ve manzarası beni buraya kadar getirdi. Dünyayı Allah'a yakın gören insanların ülkesinde, vatanın fatihi cedlerle beraber yaşamak ne büyük saadettir. Ölümsüzlüğü yakalayan insanlarla beraber olmak duygusu, semtine dönmeyi insana unutturur. Gitme kal, sen bu taraf insanına dost insansın. Onların meşrebi, huzurla yaşadıkları iklim senin iklimindir ve sen onların cedleri ile aynı soya sahipsin. Cedler arasındaki dostluk, beraberlik torunlarda da devam etmektedir. Gecelerdeki büyümlü sessizlik dertliyi avutur, endişeliyi de endişesinden kurtarır. Gizli sırlar ihtiva eden bu gece, "Ne ledünnî gecedir!" Ta sabah aydınlanıncaya kadar, bir mücevher gibi, Sünbül Sinan'ın, bir kandil gibi ruhunun yandığını ve çevresini aydınlattığını ve bu aydınlığın zamanlar boyu uzadığını görürsünüz. Bu ne bulunmaz ve izahı imkânsız bir saadettir. Burada ve böyle olan yerlerde, yani bütün vatana sathında, her dostluktan uzak, vatanın fatihi cedlerle beraber yaşamak ne saadet?

Yahya Kemal bir İstanbul semtiyle başlayan gezintisinin son durağı; vatanın fatihi olan cedlerle beraber olmak ve onlarla beraber yaşamının saadetlerin en büyüğü olduğunu hissetmek ve ifade etmek. Bu tarihe bakışın çok orijinal ve ona has bir veçhesidir.

*Nice yıl, cedlerimiz kökleşerek bir yerde,
Mânevi varlığının resmini çizmiş havaya,
Ki bugün karşılaşan benzetiyor rüyaya.*

*Kopmuşuz bizler o öz varlık olan manzaradan.
Bahs eder gerçi duyanlar bir onulmaz yaradan.
Derler : İnsanda derin bir yaradır köksüzlük;
Budur âlemde hudutsuz ve hazîn öksüzlük.
Sızlatır bazı saatler dayanılmaz bir acı,
Kökü toprakta kalıp kendi kesilmiş ağacı.*

*Rûh arar başka tesellî her esen rûzgârda.
Ne yazık, doğmuyoruz şimdi o topraklarda!*

İşte Yahya Kemal’ce bir bakış ve vardığı sonuç. “İnsanda derin bir yaradır köksüzlük” Eminim ki üstat bu şiiri bitirdiği zaman gözlerindeki yaşlıgöz kapaklarının altında saklamak için çok gayret sarfetmiş ve göz kapaklarının ardında vatan semtlerinin güzelliklerini görerek, hiç olmazsa mevcutlara sahip çıkalım diyerek bir teselli bulmuştur. Çünkü köksüzlük çok hazin ve çok acı veren bir fakirliktir, hâlbuki bizim çınarımızın kökleri insanlık tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. Bu derinliklerden güç ve ilham alarak yurdumuzu daha başarılı ve daha güzel kılabiliriz. Bunun mayası ve zenginlikleri elimizin altındadır.

İşte tarihin derinliklerinden gelen ve aynı ceddin torunları olarak, o kadar acılı, öyle yürek yakan olaylarla yüz yüze gelmişiz ki, düşünmemiz ve anlamamız gereken bir takım sırlar ve gerçekler gözlerimizin önüne mısra mısra serilmiştir. Bize bakmak ve görmek ve hissetmek kalıyor. Onun devasını sen bulmaya muktedirsın. Biliyorsun ki köksüzlük en büyük fakirliktir. Bizim iklimimizi, cedlerimizin hatıraları ve izleri ile süsledikleri diyarları neden kaybettiğimizi ve kökümüzle irtibatımızı kestiğimiz zaman ne kadar güçsüz ve anlamsız hâle geleceğimizi yeni nesillere anlatmak istiyor.

Bir şiirle bazen o şiirin içindeki bir mısra veya bir beyit ile koca bir Türk tarihini resmeden, hiçbir hayale lüzum göstermeyen bir açıklıkla ruhumuzu, hicranlarımızı ve hayat kaynağımızı bize fısıldayan Yahya kemal’le İstanbul’un bir semtinde beraber olmak ne güzel rüya değil mi?

EY CAN

A. Vahap AKBAŞ

Ey can, peteğim boş, ona bal istiyorum.
Solmuş kurumuş bahçeme dal istiyorum.
Yalnız beni candan sevecek bir canan,
Ben yoksa ne servet ne de mal istiyorum.

AŞK

Namık ASLAN

Kaç âşığa kıydın acep
Binbir dona bürünürsün
Tâhir ile Zühre’lendin
Şimdi bana görünürsün

Müşğ-i Tâtâr-bâr mı bilmem
Nâfelenir sürünürsün

Aydın şın kaf hat etmişsin
Aşk lafzını ad etmişsin
Sünbülün kat kat etmişsin
Bir yanar bir söyünürsün

Nasıl kıydın hare çaldın
Toy gönlümü nare çaldın
Ak alınma kare çaldın
Zulmün ile övünürsün

Şâd ettiğin var mı bilmem
Yar mısın âyâr mı bilmem

Bak demedin deme, emi
Sunarsın bal diye semmi
Bende sevdaların demi
Bir gün geçer dövünürsün

HİDIRELLEZ VE NİĞDE'DE UNUTULAN BİR GELENEK: NİĞDE CUMALARI

Dr. Nedim BAKIRCI*

Türk ve İslam dünyasında önemli bir yeri olan Hızır, birçok inanış ve pratiklere kaynaklık etmektedir. Hızır inanışı ve Hızır-İlyas geleneğinin temeli kış mevsiminin sona erip baharın gelmesi, tabiatın canlanması esasına dayanır. İnsanların bu vesileyle çeşitli inanmalar neticesinde yaptıkları tören ve kutlamalar vardır. Esas itibarıyla Türk dünyasının birçok bölgesi ve Türkiye’de bahar bayramlarının en önemlisini teşkil eder (Yücel 2002: 35).

Hızır ve İlyas’ın bulunduğu güne verilen addır. İnanışa göre her yıl 5 Mayısı 6 Mayısı bağlayan gece Hızır ve İlyas peygamber buluşur. 6 Mayıs baharın bitip yazın başladığı gündür. Bu güne, Rûz-ı Hızır (Ocak 2007: 145) veya Hızır Nebi Bayramı da denilir. Bu bayram, Hızır ile İlyas’ın bir araya gelmesinin hatırasına kutlanılmakta ve Hızır ile İlyas kelimelerinin birleştirilmesiyle halk telaffuzunda Hıdırellez olarak adlandırılır. Her ikisi de abıhayat içtikleri için ölümsüzdürler. (Kaya 2007: 376). Abıhayatı içek ölümsüzleşen Hızır ve kardeşi İlyas, İslam kültüründe Allah tarafından İslamiyet’i korumakla vazifelendirilmiştir. Birisi denizde (Hızır), birisi de karada (İlyas) bu işle yükümlüdür (Kaya 2007: 170). Kuran’da abıhayatla ilgili kıssa özetle şöyle anlatılır: “*İsrailoğullarının peygamberi Hz. Musa, bir gün genç arkadaşı ile birlikte yolculuğa çıkar. Hedef yolda Hızır ile buluşmaktadır. Buluşma yeri de iki denizin birleştiği mevkidir. Hz. Musa, bu yeri tanyabilmek için yanına balık alır, bu balığın canlanıp denize atılması, buluşma yerini belirleyen bir işaret olacaktır. Ancak Hz. Musa’nın genç arkadaşı deniz sahilinde uğradıkları kayanın yanında, balığın canlanarak denize atladığını ona haber vermeyi unuttur. Yolda yemek için konakladıklarında, durumu kendisine anlatır. Bunun üzerine Hz. Musa, tekrar o yere döner ve gerçekten aradığı kişinin, orada bulunduğunu görür.*” (Kaya 2007: 24). Abıhayat Zülkarneyn kıssası ise şöyledir: İskender-i Zülkarneyn, insanı ölümsüzleştiren suyun, Karanlık Ülkesinde olduğunu haber alır. Vezir Hızır ile onun yakını Elyesa (İlyas) ile birlikte yola çıkar. Karanlık Ülkesine vardıklarında Zülkarneyn, yolda bir fırtına yüzünden Hızır ve İlyas’tan ayrı düşer. Zülkarneyn sağ taraftan, Hızır ve İlyas da sol taraftan abıhayatı ararlar. Günlerce yol alan Hızır ile İlyas, bir mola sırasında yanlarındaki tuzlanmış balığı suda temizlemek isterler. Balığı suya sokunca balık canlanır. Her ikisi de sudan kana kana içerler. Böylelikle ölümsüz olurlar (Kaya 2007: 25). Abı hayat (hayat suyu/ölümsüzlük suyu)suyunu içerek ebedî hayata mazhar olan Hz. Hızır, insanlar arasında dolaşarak darda kalanlara yardım ve iyilikte bulunan, tabiatın yeşillenmesini sağlayan, bolluk ve bereket, kısmet ve sağlık bahseden bir velidir (Yücel 2002: 35).

Bahar bayramları içinde hem yaygınlığı hem de töre ve törenlerinin, eğlencelerinin zenginliği bakımından en dikkate değeni “Hıdırellez”dir. Bu kelime Müslüman inançlarının efsanelik iki varlığı Hızır ve İlyas’ın adlarının halk ağzında

* Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nedimbakirci@hotmail.com

aldığı biçimdir. Arapça yeşillik anlamına gelen hadr, Arapların İslam öncesi mitolojilerinde, tabiatın bahar mevsiminde yeniden canlanmasını simgeleyen bir tanrımsı varlık sanılıyor. İslam geleneği bu efsanelik varlığı “nebi” (peygamber) diye adlandırıyor (Boratav 1994: 222). Kaynağı nereye bağlanırsa bağlansın Türk insanının zihninde Hızır, Hızır-Nebi, Hızır-İlyas, Hıdırellez, Kızır gibi kelimelerle ifade olunan bir Hızır kültü ve bu kült çevresinde teşekkül edip yaşamaya devam eden bir gelenek mevcuttur. Hızır’ın adı, hüviyeti, ölümsüzlüğü, yaşadığı dönem ve zaman, veliliği ve nebiliği tartışma konusu yapılmakla birlikte, gerek Türkiye’de, gerekse Türkiye dışındaki Türk dünyasında kabul gören inanç, onun “Tanrı’nın yeryüzünde dolaşan güçlü ve yardımsever elçisi” olduğudur (Yücel 2001: 36).

İşte Hıdırellez gerçekte, Hızır ve İlyas’ın bir araya geldiği gün olduğu inancı altında kışın sona erip yaz mevsiminin başlangıç günü olarak kullanılmaktadır (Ocak 2007: 145). Halk, 6 Mayıs’ta kırlara, subaşlarına, ağaç altlarına giderek bu günü yani baharın canlılığını ve yazın başlangıcını kendi hayatlarıyla birleştirerek yaşarlar. Dallara yürüyen can, yapraklara anlam veren yeşil, çiçeklerin renk ve güzelliği âdeta Hıdırellezle birlikte hareketlenir ve bereketlenir. Türk insanı, bu günü kırlarda, ağaç altlarında, bağlarda, bahçelerde ve subaşlarında geçirirken veya kutlarken bu uyanışa katılmanın ve ölmelik suyunu bulmanın haz ve zevkini tadar (Özmel 1999: 84).

Türkiye, Balkanlar, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Gagauz Türklerinde Hızır ya da Hıdırellez geleneği ve ilgili inançlar bütün canlılığıyla yaşamaktadır. Bu geleneğe Türkiye dışındaki Türklerde; Dobruca Türkleri Hızırlez, Kırım Türklerinde Tepreş, Makedonya Türkleri Edirlez, Ederlez, Kosova Türkleri Hızırles, Hedirles, Hadırles, Azerbaycan Türkleri Hızır Nebi’yi Karşılama, Güney Azerbaycan Türkleri Zat-ı Mutlak, Ali Haydar İydi, Tebriz Türkleri Nebi Bayramı olarak adlandırır (Çay 1990: 16-18; Ocak 2007: 152).

Anadolu’da 5 Mayıs 6 Mayıs’a bağlayan gece bazı hazırlıklar yapılır. Bu hazırlıklar arasında evlerin içi ve dışı yani bahçesi temizlenir. Ayrıca evlerde boya badana yapılır. Çünkü Hıdırellez günü Hz. Hızır’ın evleri ziyaret edeceğine, eğer evler temiz olmazsa evlere Hz. Hızır’ın uğramayacağına inanılır. Aile büyükleri kendilerine, çocuklarına yeni elbiseler, ayakkabılar ve çoraplar alırlar. Herhangi bir renk tercihi yapılmaksızın giyim seçilir, ancak bazı yörelerde Hz. Hızır beyaz giydiğine inanıldığı için beyaz renk elbise tercih edilir. Hıdırellez törenleri için akşamdan yemekler hazırlanır. Ayrıca Hıdırellez kutlamaları için çeşitli hayvanlar kurban olarak kesilir.

Anadolu’nun bazı bölgelerinde Hıdırellez günü yapılacak dua ve isteklerin kabul olması için sadaka vermek, oruç tutmak ve kurban kesmek gibi uygulamalar yapılır. Bu kurban ve adakların “Hızır hakkı için” olması gerekir. Çünkü bütün bu hazırlıklar Hızır’a rastlamaya, ona kavuşmaya yöneliktir (Ocak 2007: 153-154; Yücel 2002: 36-37; Çay 1990: 18-20).

Hıdırellez kutlamalarının yüzyıllardır devam edip süre gelmesine sebep olan inanç ve beklentileri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Şifa ve sağlık talebine yönelik inanç ve âdetler

Türkiye genelinde Hıdırellez inanç ve uygulamalarının önemli bir bölümü bu konu etrafında toplanmıştır. Kuzu etinden yemek yapıp yemek, kırlardan toplanan çiçekleri kaynatıp onların suyunu içmek, kırlardan toplanan yenilebilir otlardan çörek ve bazlama yapıp yemek, Hıdırellez gecesi suya girip banyo yapmak, Hıdırellez gecesi sabah olmadan bir eşyaya dua okuyup gül dibine gömmek, yeşil çimenlerde yuvarlanmak, ateş üzerinden atlamak (Ocak 2007: 156-157; Çay 1990: 20-23; Boratav 1994: 222-224) gibi pratik ve uygulamalar şifa ve sağlık talebine yönelik inanç ve âdetlerdir.

2. Bereket ve bolluk talebine yönelik inanç ve âdetler

Hıdırellez gecesi Hz. Hızır'ın yeryüzünde gezdiği ve dokunduğu yerlere bolluk ver bereket verdiği inancı oldukça yaygındır. Yiyecek ve içecek kaplarının, erzak ambarlarının, para keseleri ve cüzdan ağızlarının açık bırakılması, işaretlenen para bir çantaya koyulup gül dalına asılması, köy kadınlarının başlarına yeşil yemeni örtmeleri, akşamdan pilav pişirilip bir kaşıkla bir odaya konulması, bahçedeki yeşil soğan dalına kırmızı ve beyaz iplik bağlanması, deniz kenarında kırk dalgadan bir kaba su doldurulup evin içerisine serpilmesi (Ocak 2007: 157-159) gibi uygulamalar bolluk ve bereket için yapılan uygulamalardır.

3. Mal, mülk ve konum talebine yönelik inanç ve âdetler

Ev isteniyorsa maketten bir ev bahçeye konulması, tarla, bağ, bahçe isteniyorsa bir çukur kazılıp içine yeşillik bırakılması, para isteniyorsa kağıttan paralar kesip bir cüzdana konulması, niyetlerin gerçekleşmesi için bir kağıda niyetler yazılıp bir şişe içerisinde akarsuya, denize, göle bırakılması (Ocak 2007: 159-160) gibi pratik ve uygulamalar mal mülk edinme inancına yönelik yapılan âdetlerdir.

4. Talih, şans ve kısmet açmaya yönelik inanç ve âdetler

Yukarıda belirtildiği gibi hemen hemen her bölgede talih ve kısmet açmak için uygulanan mantıvar geleneği en yaygın gelenektir. Mantıvar, bahtıvar (Burdur), bahtıbar (Bucak), baht, niyet çömleği açmak, niyet çekmek (Tekirdağ, Yalova), yüzük çekmek (Sinop), miecek (Tokat), vaf-ı hâl (Azerbaycan), martifal atmak (Prizren), martaval, martofar (İstanbul), niyet çıkarma (Kırklareli), mantıvar (Bursa), mentivar (Gaziantep) mantıfar (Kadirli, Adırın) (Çay 1990: 25-26; Boratav 1994: 222-223; Ocak 2007: 160-161) gibi adlarla anılan uygulama baht ve kısmet açma ile ilgili âdet ve geleneklerdendir. Bir genellikle su dolu bir çömlek veya bir kap içerisine genç kızlar çeşitli nesnelere atarlar. Sonra ağız kapatılan çömlek Hıdırellez gecesi bir gül ağacının dibine bırakılır. Ertesi sabah çömlek ortaya konur. 5-6 yaşlarında bir erkek çocuğu gözleri bağlanmak şartıyla çömlekten niyet çektilir. İlk çıkan nesne kime aitse onun bahtının açık olacağına inanılır (Çay 1990: 27-32).

Buraya kadar Hıdırellezle ilgili genel bilgiler ve Hıdırellezle bağlı olarak yapılan pratik ve uygulamalar üzerinde durduk. Asıl konumuz olan Niğde'de Hıdırellez kutlamaları için yapılan Cumalar üzerinde durmak istiyoruz.

Türk dünyasının hemen her yerinde olduğu gibi Niğde'de Hıdırellez kutlamaları mayıs ayının ilk haftasında başlar, ancak diğer bölgelerden farklı olarak bu kutlamalar Niğde'de bir ay boyunca devam eder. İşte bu kutlamalara Cumalar adı verilir. Bu adın verilmesinin iki sebebi olabilir. Birincisi eskiden tatil günü Cuma günüydü. Hıdırellez eğlenceleri bu günde yapıldığından kutlamalar bu isimle anılmış olabilir. İkincisi ise Arapça bir kelime olan **cem'** kelimesinden

gelmiş olabilir. Türkçede **cem'** sözcüğü toplanmak, bir araya gelmek karşılığında kullanılır. Her iki görüşte aslında aynıdır. Çünkü Cuma da cem' kelimesinden oluşturulmuş bir kelimedir. Cuma da toplanmak, bir araya gelmek anlamındadır. Daha sonra tatil günü Cuma'dan Pazar'a alınca bu gelenek Pazarları devam etmiş, ama ismi genel anlamda Tepe Cumaları olarak kalmıştır.

Niğde'de mayıs ayı Cumalar günüdür. Mayıs ayının ilk Pazar günü Kayardı Cuması, ikinci Pazar Tepeviran Cuması, üçüncü Pazar Kırbağları Cuması (bu Cuma bazen 19 Mayıs Bayramı ile birleştirilerek kutlanır) (KŞ 2), dördüncü Pazar Tepe Cuması olur. 15 Haziran'da Eski gümüş (Kiraz Cuması) ile cumalarımız son bulur (KŞ 1, KŞ 2).

Kayardı Cuması kutlamalarında seçilen yerler arasında Ömerler çayırı, Paşabağlarındaki çayırık veya orta Kayardı'nda bir mekân sayılabilir. Bunların dışında bağı ve bahçesi olanlar kendi bağ ve bahçesini kutlama alanı olarak seçerler. Bu bağ ve bahçe sahipleri tanıdıklarını davet ederler. Cumayı dostlarıyla eğlenerek, yiyip içerek geçirirler. Bu bir anlamda baharın tazeliğinden, suyundan pay almaktır. Kayardı Cumasında daha çok bağ ve bahçelerde kutlamalar olur. Bağ bahçesi olmayanlarda yukarda sıraladığımız mekânları seçerler.

Birkaç gün öncesinden Kayardı Cuması Hıdırellez kutlamaları için çeşitli hazırlıklar yapılır. Bu hazırlıklar içerisinde ilk olarak evler temizlenir. Kutlamalarda yenilecek yiyecek ve içecekler özenle hazırlanır. Kutlama esnasında gerekli olan her şey eksiksiz hazırlanır. Bu hazırlıklar tamamlandıktan sonra arabası olan kendi arabasıyla arabası olmayan kiraladıkları at arabasıyla malzemelerini kutlama alanına veya bağ bahçeye götürülür. Kutlama alanı veya bağ bahçe bir gün öncesinde temizlenip kutlamaya hazır hâle getirilir. Akşama kadar yenilip içilip eğlenilir. Akşamın karanlığında şehirdeki evlere geri dönülür (KŞ 1, KŞ 2).

Cumalar içerisinde en gösterişli ve eğlencesi bol olan Tepeviran Cuması'dır. Tepeviran, şimdiki İmam Hatip Lisesi'nin arka kısmında kuzeyde bulunan mevkiye verilen addır. Hem şehre yakın olması hem de Dalav ya da Cazurucumbaz denilen bir oyunun oynanması bu cumayı diğerlerinden farklı kılmasını sağlar. Yine Kayardı Cumasında olduğu gibi bir gün öncesinde hazırlıklar yapılır, şenlik sırasında yenilecek yiyecekler bir sepete konur. Ertesi gün erkenden kalkılıp kutlama alanına gidilir. Kutlama alanında çeşitli seyyar satıcılar bulunur, bu satıcılar şenliğe ayrı bir güzellik katar.

Dalav oyununun mekanizması şu şekildedir: 1.5 metre boyunda bilek kalınlığında bir kazık şenlik alanının ortasında otuz-kırk santim kadar yere görülür. Bu kazık üzerine ortası oyulmuş hezen adı verilen uzun bir ağaç yerleştirilir. Böylece Dalav hazır hâle gelmiş olur. Bu hezenin çukur yerine kömür ya da zerdali çekirdeği dövülerek macun hâlinde getirilip sürülür. Bu hezenin hem daha kolay dönmesini hem de dönerken gacı gucur ses çıkarmasını sağlar. Kazıkla hezen T şeklinde olur. Hezenin bir ucuna bir kişi karın bölgesi hezenin üzerine gelecek şekilde biner, diğer ucunda da bir başka kişi hezeni iterek döndürmeye çalışır. Daha sonra hezende yatan kişi kalkar, diğeri hezene yatar. Bu olay hızlanarak devam eder. Kızlar, erkekler sıra bekleyerek ikişer kişi binmeye çalışır (KŞ 1, KŞ 2). Kızlı erkekli oynanması evlilik çağına gelmiş delikanlılar ve kızlar birbirlerini görüp beğenmelerini sağlar ki bu Cumayı takip eden günlerde birçok genç kız ve delikanlının düğünleri olur. Bu da Cumalara ayrı bir güzellik katar (KŞ 2). Dalavın

dışında güreş müsabakaları, yoğurt yeme, kaşık üzerinde ağızda yumurta taşıma, çuvalla yürüme, ip çekme ve güvercin taklası gibi yarışmalar düzenlenir (Öztürk 2008: 38).

Mayısın üçüncü haftasının Pazar günü Kırbağları Cuması kutlanır. Cumanın kutlandığı yer bugün şehir stadının olduğu alandır. Etrafı kavaklarla çevrili bir mekândır. Kavaklar arası ailelerin yemek yediği, oturdukları yerdir. Özenle hazırlanan yiyecek sepetleri bu kavakların gölgesi altında yenilir. Özellikle aileler Kırbağları Cumasına bulgur pilavı, cacık ve tuzlu balık götürürler (KŞ 1 babasına tuzlu balığı niçin götürdüklerini sormuş ama babası hazırlıklarla uğraştığı için sorusuna cevap alamamıştır. Sonraki yıllarda tuzlu balığın Hz. Hızır'la ilgili olduğunu öğrenmiştir). Tepeviran Cumasında olduğu gibi bu alanda da kutlamalara gelen insanların birçok ihtiyacını karşılayan seyyar satıcılar bulunur. Dondurmacı ve gazozcunun sattığı soğuk yiyecek ve içecekler kutlamaya gelenlerin serinlemek için vazgeçilmezlerindendir. Burada çeşitli oyunlar oynanır. Çalgıcılar çalıp söyler. Kutlamalara gelenler de çalan müziğin ritmine uygun oyunlar oynar ve halay çekerler (KŞ 1). Ayrıca diğer Cumalarda olduğu gibi bu Cuma da evlilik çağına gelmiş gençlere kız beğenmede kadınlar için kaçırılmaz bir fırsattır (KŞ 2).

Mayıs ayının son cuması ise Tepe Cuması'dır. Cumalar içerisinde en fazla ilgi gösterileni ve en kalabalık olanı Tepe Cuması'dır. Cumanın kutlandığı yer bugün Sigorta Hastanesinin kuzeypbatısına bulunan tepenin yanındaki çayırılık alandır. Niğde halkı akşamdan kutlamalar için hazırlık yapar. Bu hazırlık içerisinde kutlamalarda yenilecek yiyeceklerin konulduğu sepet önemlidir. Bu sepette ne ararsan bulunur. Sabah erkenden halk akın akın kutlama alanına gider. Tepeye giden yol çok dar olduğundan zaman zaman at arabası kazaları da olur. Büyükler öbek öbek toplanıp sohbet ederken çocuklar da geniş çayırılıkta gönüllerince eğlenirler.

Tepe Cumasına mahalli saz ve ses sanatçıları da katılır. Mahalli ses sanatçıları söylediği türkü ve şarkılarla katılan halkı coştururlar. Herkesin yakından tanıdığı ses sanatçısı Ali Ercan da Tepe Cumalarının müdavimlerindendir. Tepe Cumasına katılan Niğdeliler akşama kadar gönüllerince eğlenir ve akşama doğru evlere dönüş başlar.

Tepe Cumasından dönüş saati olan akşamüstü Derbent geçidinde ayrı bir güzellik yaşanır. Tepe Cumasına gidemeyen Kayabaşı sakinleri yolun yamacına toplanır. Tepe Cumasından dönen insanları ve yüklü at arabalarını seyrederek. Bu seyir, Tepe Cumasından dönenlere ayrı bir güzellik yaşatır.

Yukarıda sıraladığım cumaların dışında yazın başlangıcı sayılan bir Cuma daha vardır ki o da Gümüşler kasabasında Haziranın ilk Pazar günü kutlanan Kiraz Cuması'dır. Gümüşlerde kiraz bahçesi olanlar şehirdeki tanıdıklarını bahçelerine davet ederler. Bu davet kirazın bereketli olacağı inancıyla. Misafirlere çeşitli yiyecekler ikram edildikten sonra dalından yeni koparılmış kırmızı ve beyaz kirazlar tepşilerle sunulur. Akşam saatlerine kadar yenilip içilip sohbet edildikten sonra at arabası ya da faytonlarla evlere dönülür.

Niğde'de kutlanan bu Cumalar ara ara kutlanmış, zamana bağlı olarak unutulmuştur. Bugün ise tamamen ortadan kalmıştır. Bu tür eğlenceler Türk milletinin özünde bulunan bir olgudur. Birlik ve beraberliği sağlayan bu tür eğlencelerin yok olması toplumsal birlikteliği de ortadan kaldırmıştır. Yerini

ferdiyetçi veya bireysel düşünceye bırakmıştır. Niğde Cumalarının yeniden eski ihtişamlı günlerine kavuşması birlik ve beraberliğin sağlanmasında oldukça önemlidir. Bir olalım, iri olalım, diri olalım...

Niğde Cumaları ve Hıdırellezi anlatan iki şiire yer verilmiştir. Mesire Hasreti başlığını taşıyan şiir ömrünün yarısından fazlasını Niğde’de geçiren halk âşığı Sadık Çavuş’a aittir. Hıdırellez başlığını taşıyan şiir ise şair ve yazar İsmail Özmel tarafından kaleme alınmıştır.

MESİRİRE HASRETİ

Kayardı bayramı üç Mayıs günü,
Orada bulunup görmüş olaydım.
On Mayıs’ta Kırbağı'nın düğünü,
Lale yoncalardan dermiş olaydım.

On yedide Tepeviran nevruzu,
Sinesinde taşır erkeği kızı,
Kadarak çağlayıp alırken hızı,
Küçük seccademi sermiş olaydım.

Yirmi dört Mayıs’ta Tepenin başı,
Yiğitler yatağı toprağı taşı,
Niğde’yi sevenler yapar savaşı,
Yurt sever safına girmiş olaydım.

Cılız Sadık Çavuş hastadır hasta,
Gönül arzu eder yastadır yasta,
Kalbim Niğde’de’dir ruhum kafeste,
Ali Ozan’ıma ermiş olaydım. (Özmel
1996: 12).

KAYNAKLAR

Abdulhaluk Çay, *Hıdırellez Kültür-Bahar Bayramı*, Ankara 1990.

Ahmet Yaşar Ocak, *İslam-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü*, İstanbul 2007.

Ayşe Yücel, “Türk Dünyasında Hıdırellez Kutlamaları ve İşlevleri”, *Millî Folklor*, Sayı 54, Yaz-2002, 35-38.

Başaran Öztürk, “Baharın Kaybolan Rengi Niğde Cumaları”, *Gelişim Dergisi*, 3 (19), Mayıs-Haziran 2008, s. 36-38.

Doğan Kaya, *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Ankara 2007.

İsmail Özmel, *Adanalı Halk Şairi Sadık Çavuş*, Niğde 1996.

İsmail Özmel, *Kültür ve Tarih Sohbetleri*, Niğde 1999.

Pertev Naili BORATAV, *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul 1994.

KAYNAK ŞAHISLAR

KŞ 1: İsmail Özmel, 18.12.1933 Niğde doğumlu, avukat, şair ve yazar.

KŞ 2: Nursel Gedik, 01.01.1953 Niğde doğumlu, emekli öğretmen.

HIDIRELLEZ

Ateşe girip de tütüp yanmayan,
Hızır’ın deydiği kaşık değil mi?
Ölmezlik suyunu tuzlu balıkla,
Arayan peygamber ışık değil mi?

Yılda bir defa buluşmak niye?
Her gün Hıdırellez olsa ne olur?
Hıdırellez gününde iyi insanlar,
Ölmezlik sırrına erse ne olur?

Anlamı başkadır bir uzun ömrün,
Çalışıp, başaran insanlar için.
Abı hayat için dertlenmek boşa,
Uykuyla geçecek zamanlar için.
(Özmel 1999: 84).

MEHMET ZEKİ ORAL (1901–1962)

Yrd. Doç. Dr. Nevzat TOPAL*

Mehmet Zeki Oral, 1901 yılında Sinop'un Boyabat ilçesine bağlı Nefsicuma köyünde doğmuştur. Babası Hafız Yusuf Efendi, Nefsicuma eşrafından olup lakaplarına İmamoğulları denilmektedir. Dedesi Ali Efendi ise Fakih namıyla meşhurdur¹.

Yedi yaşında iken Kur'an alfabetesini okuyabilen Mehmet Zeki Oral 1909 yılında Asarcık İptida Mektebi'nde tahsile başlamış ve üç sene sonra mezun olmuştur. 1914 yılında Boyabat Rüştüyesine başlamış burada iki yıl eğitim gördükten sonra tasdikname ile Kastamonu Muallim Mektebine imtihanla girmiştir. Burada çalışkanlığı ile dikkat çeken Mehmet'e hocası diğer sınıf arkadaşı diğer Mehmet'ten ayırabilmek için ona "Zeki" mahlasını vermiş ve bundan böyle Mehmet olan ismi Mehmet Zeki olmuştur². 1920 senesinde Kastamonu Muallim Mektebini çok iyi derece ile bitirmiştir.

Memuriyet hayatına 1920 senesinde Sinop'un Boyabat ilçesi Cuma köyü ilkokulunda öğretmen olarak başlamıştır. Sonra Boyabat Merkez Mektebi başmuallimliğine, 1925 tarihinde Ayancık Merkez başmuallimliğine, 1928 tarihinde Boyabat Merkez başöğretmenliğine ve maarif memurluğuna getirilmiştir. 1931 yılında Tokat'ta ilköğretim müfettişliğine, 1933 yılında Niğde İlköğretim Müfettişliğine, 1941 yılında ise Konya Müzesi Müdürlüğüne atanmıştır. 1954 yılında Eski Eserler Müze Müdürlüğü, 1957 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv ve Neşriyat Müdürlüğüne atanmıştır. 3 Ekim 1962 yılında ise kalp rahatsızlığından dolayı vefat etmiştir. Evli ve dört çocuk babasıdır³.

Memuriyeti sırasında hiç boş durmayan Mehmet Zeki Oral, özellikle ilköğretim müfettişliği sırasında gittiği köy ve kasabalarda halkbilgisi ve halk edebiyatı konularında edindiği bilgilerin unutulup kaybolmasından endişe duyarak onları derlemiştir⁴.

Tarihi eserler ile onların kitabeleri ve tarihi mezar taşlarını okuyarak yayınlamıştır. Yine halk elindeki vakfiye, berat ve ferman gibi vesikaların kıymet bilmez ellerde kaldığını ve onların teker teker ortadan kaybolduğunu görerek bu orijinal eserleri kurtarmak ve neşretmek gibi önemli hizmetlerde bulunmuştur⁵.

* Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Osman Aksoy, "Mehmet Zeki Oral", **Türk Etnografya Dergisi**, S. VI, 1963, s. 114.

² Aksoy, **a.g.m.**, s. 114; Bayram Ürekli-Ferudun Ata, "Mehmet Zeki Oral'ın Feridun Nafiz Uzluk'a Gönderdiği Bazı Mektuplar", **Ata Dergisi**, S. 10, Konya 2002, s. 121.

³ Aksoy, **a.g.m.**, s. 115; Ürekli-Ata, **a.g.m.**, s. 121.

⁴ Aksoy, **a.g.m.**, s. 115.

⁵ Aksoy, **a.g.m.**, s. 115.

Niğde Müzesi'ni⁶ de kuran Mehmet Zeki Oral çok sayıda kitap ve makale yayınlamıştır. Çalışmalarında çoğunlukla Selçuklu Dönemi Türk-İslam eserlerine ait incelemelerde bulunmuştur⁷.

Osman Aksoy⁸ ve Bayram Ürekli-Ferudun Ata⁹, Mehmet Zeki Oral'ın hayatı ve eserleri hakkında bilgi veren birer makale yayınlamışlardır.

Osman Aksoy'un yaptığı çalışmada, Mehmet Zeki Oral'ın hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmektedir. Söz konusu çalışmada Zeki Oral'a ait kitap ve makalelerin tam künyelerinin vermediğini görmekteyiz¹⁰. Ancak Mehmet Zeki Oral'ın çalışma arkadaşı olan Osman Aksoy sayesinde yayınlanmamış çalışmaları hakkında da bilgi sahibi olabiliyoruz (**Pazarören Tarihi, Konya Kitabeleri, Niğde Kitabeleri, Niğdeli Aşıklar ve Şairler Antolojisi, Anadolu'da Türk İslam Kitabeleri II, Aksaray tarihi ve Tarihi Eserleri, Mubatabat, Anadolu Mimberleri**)¹¹. Mehmet Zeki Oral'ın 1962 yılında yayınlanan iki makalesi¹² yukarıda yayınlanmamış eserlerden olarak zikredilen çalışmalar olduğunu düşünmekteyiz. Yine Osman Aksoy'un çalışmasında; Mehmet Zeki Oral'ın Anıt Dergisinde; Mehmet Yusufoglu, Anıt, Dernek Başkanı imzalarıyla da yazılar yazdığını tespit etmekteyiz¹³. Osman Aksoy tarafından Mehmet Zeki Oral'ın Türk Dil Kurumu Belleteninde yayımlandığı ifade ettiği çalışmaların da tarih Belleteninde yayımlandığı görülmektedir.

Hakkında yapılan diğer çalışmada ise; Mehmet Zeki Oral'ın hayatı hakkında bilgi verilerek, kitapları tanıtılmış, sadece Anıt dergisinde yayınlanan makaleleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu çalışmada, Mehmet Zeki Oral tarafından Feridun Nafiz Uzluk'a gönderilen ve hepsi Osmanlıca olarak el yazısıyla yazılmış oniki adet mektup ve muhtevası hakkında bilgi verilmektedir. Mehmet Zeki Oral'ın bu mektupları Ladik, Niğde ve Konya'da görevde bulunduğu zaman içinde gönderdiği ifade edilmektedir. Mektuplarda özellikle Tokat, Niğde, Sinop, Kayseri ve

⁶ Niğde ve çevresinde ortaya çıkan eserlerin 1933 yılında Halil Nuri Yurdakul isimli bir kişinin topladığı eserlerle Niğde Müzesi'nin ilk kurulma adımı atılmıştır. Toplanan eserlere önce bir yer aranmış 1936 yılında Akmedrese'de bir araya getirilmiştir. 1937 yılında Niğde Lisesi öğretmeni Kemal Kiper fahri bir müze memuru olarak görevlendirilmiştir. Bundan sonra Akmedrese'nin restorasyonuna devam edilmiş ve eserlerin kabaca tasnifi yapılmıştır. II. Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle medrese, İstanbul müzelerinden özellikle Topkapı Sarayı Müzesi'nden getirilen eserlerin korunduğu bir depo olmuştur. Savaşın bitmesinden bir süre sonra bu eserler İstanbul'a gönderilmiştir. Niğde Müzesi 1957 yılında müdürlük hâline dönüştürülmüş, müdürlüğüne de müzenin kurucularından Mehmet Zeki Oral atanmıştır. (<http://www.kenthaber.com/IIIDetay.aspx?ID=957>)

⁷ Ürekli-Ata, **a.g.m.**, s. 122.

⁸ Aksoy, **a.g.m.**, s. 115-118.

⁹ Ürekli-Ata, **a.g.m.**, s. 121-123.

¹⁰ Aynen alıntısını verdiğimiz örnekte olduğu gibi; “Niğde’de Hüdâvent Hâtun Türbesi, Niğde Halkevi neşriyatından”.

¹¹ Aksoy, **a.g.m.**, s. 116.

¹² “Aksaray’ın Tarihi Önemi ve Vakfiyeleri”, **Vakıflar Dergisi**, S. V (1962), s. 223-241; “Anadolu’da Sanat Değeri Olan Ahşap Minberler”, **Vakıflar Dergisi**, S. V (1962), s. 23-77.

¹³ Aksoy, **a.g.m.**, s. 117.

Konya'daki Selçuklu dönemine ait türbe, cami, mescit ve çeşme gibi eserlere ait bilgiler verdiği dile getirilmektedir¹⁴.

Kütüphanelerde yer alan kataloglar taranarak yukarıdaki iki çalışmada da zikredilmeyen eserlerini tespit etmek suretiyle Mehmet Zeki Oral'ın eserlerinin bibliyografyası hazırlanmıştır.

Tespit edebildiğimiz ilk çalışmaları 1934 yılında Akpınar Dergisinin birinci sayısında "*Halkiyat: Tokatlı Aşık Nuri*" isimli çalışma ile aynı sayıda "*Gözler:Şiir*" isimli şiir derlemesinde oluşmaktadır. İlk sayısı Temmuz 1934'te son sayısı Mayıs-Aralık 1941 yılında basılan Akpınar Dergisi bazı sayıları da birleştirilerek toplam 51 sayı hâlinde yayınlanmıştır. Bu dergide toplam 63 makale yayınlamıştır. Bu makalelerin 26 tanesi Niğde Tarihi tetkikleri üzerinedir. 10 makale halk edebiyatında gözlere dair yazılmış şiirlerin derlenmesinden oluşmaktadır. 2 makale Tokatlı Aşık Nuri'nin hayatı, edebi şahsiyeti ve eserleri ile ilgilidir. 4 makale Niğdeli Zati, 4 makale Kemali Ümmi'ye aittir. Diğer makaleler ise; Hacının Payı ve Üç Kapulu'dan Erciyes'e isimli şiir, Zehirli Gazlar ve Korunma Yolları, Yurt Araştırmaları, Cönkler Arasında, Niğde Şeriyeh Mahkeme Sicilleri, Folklor Araştırmaları: Niğde Köylerinde Kalkınma Hareketleri, Folklor Araştırmaları: Kara Koyunu Suya İnmesi, Karahisarlı Aşık Gülşeni ve Maniler gibi çok çeşitli konular ihtiva etmektedir. 29 Aralık 1937 tarihli Niğde gazetesinde, Niğde'de kültür'ü iki aşamada ele alır ve Eski Çağlardaki durumu ile Cumhuriyet devresini yazar¹⁵. Ayrıca Niğde'de bulunduğu zaman diliminde 1939 yılında "*Köy kalkınması*" konusunu ihtiva eden bir seri makale yayınlamıştır¹⁶.

1941 yılında Konya Müzesi Müdürlüğüne atanmasına müteakip Konya'da bulunan dergilerde çalışmalarını yayınlamaya devam etmiştir. Konya Dergisi'nde yayınlamış 6 makalesi bulunmaktadır. Anıt Dergisi'nde ise Mehmet Zeki Oral adı ile 43, Mehmet Yusufoglu imzasıyla 20, Anıt imzasıyla 5, dernek başkanı imzasıyla 4 makalesi bulunmaktadır.

Çalışmaları ayrıca, Türk Tarih Kongresi, Belleten, Türk Yurdu, Fatih ve İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, Türk Folklor Araştırmaları, Vakıflar Dergisi, Türk Etnografya Dergisi, Türk Dili Dergisi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk ve İslam Sanatları Tarihi Enstitüsü Yıllık Araştırmalar Dergisi, İstanbul Enstitüsü Dergisi, International Congress of Turkish Art 1959 ve Milletler Arası Birinci Türk Sanatları Kongresi'nde yayınlanmıştır.

Araştırmalarımız neticesinde Mehmet Zeki Oral tarafından hazırlanan 7 kitap, 8 yayınlanmamış kitap, 181 makale tespit edilmiştir. Gazete ve dergilerin taranması devam ettikçe bazı ilavelerin olması muhtemeldir.

Kitapları

İlkokullarda Sosyal İşçimenlikler, Niğde 1936, 31 s.

Tokatlı Aşık Nuri, Niğde Halkevi, Ankara 1936, 192 s.

¹⁴ Ürekli-Ata, **a.g.m.**, s. 123.

¹⁵ <http://site.mynet.com/bor.sehri/OmerFethiGurer/id9.htm>

¹⁶ Aksoy, **a.g.m.**, s. 116.

Niğde Tarihi Tetkiklerinden Hudavend Hatun Türbesi ve Hayatı, Niğde Halkevi, Niğde 1939, 63 s.

Hazret-i Mevlana Dergahındaki Şaheserlerden Nisantası, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1954, IV+24 s.

Niğdeli Şair ve Aşıklardan Orta Köylü Aşık Tahiri, Yeni Matbaa, Ankara 1955, 113 s.

Ortaköylü Aşık Tahiri: Hayatı Edebi Şahsiyeti Eserleri, Ankara 1955, 112 s.

Anadolu'da Türk İslam Kitabeleri, Ankara¹⁷

Basılmamış Eserleri¹⁸

Pazarören Tarihi, (Müzeler Umum Müdürlüğünce satın alınmıştır)

Konya Kitabeleri,

Niğde Kitabeleri,

Niğdeli Aşıklar ve Şairler Antolojisi,

Anadolu'da Türk İslam Kitabeleri II

Aksaray tarihi ve Tarihi Eserleri

Mubatabat

Anadolu Mimlerleri, (Haluk Karamağaralı ile birlikte hazırlanmaktadır)

Makaleleri

Akpınar Niğde

“Halkiyat: Tokatlı Aşık Nuri”, **Akpınar Niğde**, 1 (1934), s. 13-15.

“Gözler: Şiir”, Derleyen; M. Zeki, **Akpınar Niğde**, 1 (1934), s. 9.

“Niğde Tarihi I”, **Akpınar Niğde**, 2 (1934), s. 6-10.

“Halkiyat: Tokatlı Aşık Nuri II”, **Akpınar Niğde**, 2 (1934), s. 15.

“Gözler: Şiir”, Derleyen; M. Zeki, **Akpınar Niğde**, 2 (1934), s. 12.

“Niğde Tarihi II”, **Akpınar Niğde**, 3 (1934), s. 5-8.

“Gözler: Şiir”, Derleyen; M. Zeki, **Akpınar Niğde**, 3 (1934), s. 3.

“Niğde Tarihi III”, **Akpınar Niğde**, 4 (1934), s. 7-10.

“Gözler: Şiir”, Derleyen; M. Zeki, **Akpınar Niğde**, 4 (1934), s. 5.

“Halkiyat: Niğdeli Zati Hayatı ve Divanı”, **Akpınar Niğde**, 4 (1934), s. 11-13.

“Niğde Tarihi IV”, **Akpınar Niğde**, 5 (1934), s. 13-16.

“Niğde Tarihi V”, **Akpınar Niğde**, 6 (1934), s. 2.

“Gözler: Şiir”, Derleyen; M. Zeki, **Akpınar Niğde**, 6 (1934), s. 9.

“Niğde Tarihi VI”, **Akpınar Niğde**, 7 (1935), s. 5-7.

“Hacının Payı”, **Akpınar Niğde**, 7 (1935), s. 15.

“Gözler: Şiir”, Derleyen; M. Zeki, **Akpınar Niğde**, 7 (1935), s. 11.

“Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 8 (1935), s. 3-4.

“Gözler: Şiir”, Derleyen; M. Zeki, **Akpınar Niğde**, 8 (1935), s. 5.

“Üç Kapuludan Erciyasa: Şiir”, **Akpınar Niğde**, 8 (1935), s. 8.

“Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 9 (1935), s. 4-8.

“Gözler: Şiir”, Derleyen; M. Zeki, **Akpınar Niğde**, 9 (1935), s. 10.

“Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 10 (1935), s. 3-7.

“Maniler”, Derleyen; M. Zeki Oral, **Akpınar Niğde**, 10 (1935), s. 10-12.

“Gözler: Şiir”, Derleyen; M. Zeki Oral, **Akpınar Niğde**, 10 (1935), s. 12.

“Yurt Araştırmaları”, **Akpınar Niğde**, 11 (1935), s. 1.

“Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 11 (1935), s. 4-10.

“Gözler: Şiir”, Derleyen; M. Zeki, **Akpınar Niğde**, 11 (1935), s. 15.

“Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 12 (1936), s. 4-6.

¹⁷ Aksoy, **a.g.m.**, s. 116; Ürekli-Ata, **a.g.m.**, s. 122.

¹⁸ Bu liste Osman Aksoy'un makalesinden alınmıştır. (Aksoy, **a.g.m.**, s. 116)

- “Kemali Ümminin Bir Ağıtı”, Derleyen; M. Zeki Oral, **Akpınar Niğde**, 12 (1936), s. 12-14.
- “Niğdeli Zati’den Derlemeler”, Derleyen; M. Zeki Oral, **Akpınar Niğde**, 12 (1936), s. 16.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 13 (1936), s. 2-3.
- “Niğdeli Zati’den Derlemeler”, Derleyen; M. Zeki Oral, **Akpınar Niğde**, 13 (1936), s. 9.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 14 (1936), s. 2-4.
- “Niğdeli Zati’den Derlemeler”, Derleyen; M. Zeki Oral, **Akpınar Niğde**, 14 (1936), s. 12.
- “Kemali Ümmi Divanı”, Derleyen; M. Zeki Oral, **Akpınar Niğde**, 14 (1936), s. 15-16.
- “Kemali Ümmi Divanı”, Derleyen; M. Zeki Oral, **Akpınar Niğde**, 15 (1936), s. 8-9.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 15 (1936), s. 13.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 16 (1936), s. 2-7.
- “Kemali Ümminin Bir Bahariyesi”, Derleyen; M. Zeki Oral, **Akpınar Niğde**, 16 (1936), s. 11-12.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 17 (1936), s. 2-6.
- “Folklor Araştırmaları: Köylerde Sosyal Örgütlerden Gençler Kurulu”, **Akpınar Niğde**, 17 (1936), s. 10-12.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 18 (1936), s. 5-8.
- “Folklor Araştırmaları: Kara Koyunun Suya İnmesi (Öykü)”, **Akpınar Niğde**, 18 (1936), s. 9-12.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 19 (1936), s. 2-7.
- “Folklor Araştırmaları: Kara Koyunun Suya İnmesi (Öykü)”, **Akpınar Niğde**, 19 (1936), s. 11-14.
- “Karahisarlı Aşık Gülşani”, Derleyen; M. Zeki Oral, **Akpınar Niğde**, 20-22 (1936), s. 8-11.
- “Bir Anıt Daha Kuruluyor”, **Akpınar Niğde**, 20-22 (1936), s. 16-18.
- “Zehirli Gazlar ve Korunma Yolları”, **Akpınar Niğde**, 20-22 (1936), s. 21-26.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 27-31 (1937), s. 11-12.
- “Zehirli Gazlar ve Korunma Yolları”, **Akpınar Niğde**, 27-31 (1937), s. 19-22.
- “Niğde Köylerinde Kalkınma Hareketleri ve Kültürde İleri Adımlar”, **Akpınar Niğde**, 27-31 (1937), s. 19-22.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 33 (1937), s. 3-7.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 34 (1937), s. 8-9.
- “Niğde’de Şeriyeye Mahkemesi Sicilleri”, **Akpınar Niğde**, 37 (1939), s. 6-8.
- “Cönkler Arasında”, **Akpınar Niğde**, 37 (1939), s. 12.
- “Selçuk Sanatına Ait Bir Şaheser Hüdavend Türbesi”, **Akpınar Niğde**, 39 (1939), s. 1-16.
- “Cönkler Arasında”, **Akpınar Niğde**, 40 (1939), s. 2-3.
- “Köy Kalkınması” **Niğde Gazetesi**, 1939¹⁹
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 41-43 (1940), s. 1-3.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 48 (1940), s. 3-8.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 48 (1941), s. 11-14²⁰.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 50-51 (1941), s. 11-14.
- “Niğde Tarihi”, **Akpınar Niğde**, 52-53 (1941), s. 10-13.

¹⁹ 1939 tarihli Niğde Gazetesinin nüshalarında bir seri makale yayınlamıştır. (Aksoy, **a.g.m.**, s. 116).

²⁰ 48 sayı olarak iki dergi tespit edilmiştir.

“Niğde Hakkında”, **Akpınar Niğde**, 54-61 (1941), s. 15-16.

Konya Dergisi

“Aşık Beyti”, **Konya**, 48 (1942), s. 41-50.

“Mader-i Mevlana: Prens Mü'mine Camii, Türbesi ve Hayatı”, **Konya**, Özel Sayı (1943), s. 121-129.

“Şeriyeye Mahkemeleri Sicilleri”, **Konya**, 83 (1945), s. 12-15.

“Konya'nın Tarihi Eserleri ve Bugünkü Durumları”, **Konya**, 84-85 (1945), s.

“Tarihin Kaynaklarını Anlatan İki Vesika”, **Konya**, 122 (1948), s. 4-11.

“Tarihin Kaynaklarını Anlatan İki Vesika”, **Konya**, 123-124 (1948), s. 41-43.

Anıt Dergisi

“Kitap Kitabeleri I”, **Anıt**, 1 (1949), s. 5-10.

“Konya'da Tarihi Mezar Taşları III”, **Anıt**, 1 (1949), s. 14-23.

“Hürrem Paşa Türbesi”, **Anıt**, 2 (1949), s. 7-14.

“Kitap Kitabeleri II”, **Anıt**, 2 (1949), s. 17-18.

“Konya'da Tarihi Mezar Taşları IV”, **Anıt**, 2 (1949), s. 21-22.

“Çadır Çeşme Yahut Gevraği Çeşmesi”, **Anıt**, 3 (1949), s. 16-19.

“Konya'da Tarihi Mezar Taşları”, **Anıt**, 3 (1949), s. 22-23.

“Karaman Tarihçesi”, **Anıt**, 4 (1949), s. 16-18.

“Murat Paşa Kızı Türbesi”, **Anıt**, 4 (1949), s. 1-7, 15.

“Karaman Tarihçesi”, **Anıt**, 5 (1949), s. 21-22.

“Konya'da Tarihi Mezar Taşları VI”, **Anıt**, 6 (1949), s. 16-20.

“Konya'da Ebu İshak Kazerüni Zaviyesi”, **Anıt**, 7 (1949), s. 3-8.

“Konya'da Ebu İshak Kazerüni Zaviyesi”, **Anıt**, 8 (1949), s. 12-14.

“Hasan Paşa Türbesi”, **Anıt**, 8 (1949), s. 3-6.

“Rahmetli Ahmet Tevhit'in Maktupları”, **Anıt**, 9 (1949), s.

“Hasan Paşa Türbesi”, **Anıt**, 9 (1949), s. 20-22.

“Kitap Kitabeleri III”, **Anıt**, 9 (1949), s. 7-12, 23.

“Merhum Üstad Ahmet Tevfik Bey'in Mektubu”, **Anıt**, 9 (1949), s.

“Konya'da Tarihi Mezar Taşları VIII”, **Anıt**, 10 (1949), s. 19-23.

“Hasan Paşa Türbesi”, **Anıt**, 10 (1949), s. 8-14.

“Kubadabad Bulundu”, **Anıt**, 10 (1949), s.

“Hasan Paşa Türbesi”, **Anıt**, 11 (1949), s. 15-18.

“Şifai ile Selvihan Hikayesi”, Derleyen, Zeki Oral, **Anıt**, 12 (1950), s.

“Kitap Kitabeleri VI”, **Anıt**, 13 (1950), s. 3-6, 22.

“Hasan Paşa Türbesi”, **Anıt**, 13 (1950), s. 14-20.

“Konya'da Kara Aslan Türbesi”, **Anıt**, 14 (1950), s. 3-6.

“Kitap Kitabeleri VII”, **Anıt**, 14 (1950), s. 10-16.

“Konya'da Tarihi Mezar Taşları XIV”, **Anıt**, 14 (1950), s. 21-22.

“Karaman'da Sadü'd-din Ali Mescidi ve Türbesi”, **Anıt**, 15 (1950), s. 3-7.

“Selçuk Devrinden Kalma İki Senet”, **Anıt**, 16 (1950), s. 3-5.

“Konya'da Tarihi Mezar Taşları XV”, **Anıt**, 16 (1950), s. 15-16.

“Selçuk Devrinden Kalma İki Senet”, **Anıt**, 17 (1950), s. 3-5.

“Konya'da Mehmet Ağa Çeşmesi”, **Anıt**, 17 (1950), s. 9-10.

“Selçuk Devrinden Kalma İki Senet”, **Anıt**, 18 (1950), s. 3-9, 22.

“Karamanoğlu Ali Bey'e Ait Bir Kitabe ve Bir Tarihi Fıkra”, **Anıt**, 18 (1950), s. 19-21.

“Ereğli'de Mustafa Bey Türbesi”, **Anıt**, 19 (1950), s. 3-5.

“Selçuk Devrinden Kalma İki Senet”, **Anıt**, 19 (1950), s. 5-12.

“İsavriye ve Pisidyada Bir Seyahat”, **Anıt**, 20-21 (1957), s. 28-32.

“İsavriye ve Pisidyada Bir Seyahat”, **Anıt**, 22-23 (1958), s. 24-27.

“İsavriye ve Pisidyada Bir Seyahat”, **Anıt**, 26 (1960), s. 9-15.

“Kubad-abad Yolunda”, **Anıt**, 26 (1960), s.

“İsavriye ve Pisidyada Bir Seyahat”, **Anıt**, 28 (1961), s. 23-29.

“Eflatun Pınarı” **Anıt**, 28 (1961), s.

Anıt Dergisinde Mehmet Yusuföğlü imzasıyla neşredilmiş yazıları²¹

“Selçuk Devrine Ait Bir Rahle”, **Anıt**, 1 (1949), s. 11-13.

“Mehmet Bey Türbesi”, **Anıt**, 2 (1949), s. 19-20.

“Gümüş Kapı”, **Anıt**, 2 (1949), s. 4-6.

“Hondi Hatun Vakfıyesi”, **Anıt**, 3 (1949), s.

“Şer’iye Sicil Defterlerinde Türkçe Kişi Adları”, **Anıt**, 3 (1949), s. 11-12.

“Akşehir Tarihine Bir Bakış”, **Anıt**, 4 (1949), s. 19-20.

“Şer’iye Sicil Defterlerinde Türkçe Kişi Adları”, **Anıt**, 4 (1949), s. 11-12.

“Meydani Ahmet Bey Mescidi Vakfıyesi”, **Anıt**, 5 (1949), s. 11-13.

“Şer’iye Sicil Defterlerinde Türkçe Kişi Adları”, **Anıt**, 6 (1949), s. 21-22.

“Karaman Eyaleti Mukataat Müfettişi İn’am Çelebi”, **Anıt**, 8 (1949), s. 10-11.

“İki Vesika Bir Dilek”, **Anıt**, 8 (1949), s.

“Konya Darü’ş-Şifaları”, **Anıt**, 9 (1949) s. 16-18, 23.

“Hal Tercümelere: Mehmet Ruhi Dede”, **Anıt**, 13 (1950) s.

“Selçuk Devri Yemeklerinden Herise ve Tutmaç”, **Anıt**, 16 (1950) s. 9-11.

“Konya Darü’ş-Şifaları”, **Anıt**, 17 (1950) s. 15,21.

“287 Yıl Önce Konya Esnafı”, **Anıt**, 17 (1950) s.

“Selçuk Devri Ekmek Adları Bazlama-Bazlamaç”, **Anıt**, 18 (1950), s. 2.

“Anadolu’da Kurulmuş Türk Devletleri Listesi”, **Anıt**, 19 (1950), s. 2, 28.

“Konya Darü’ş-Şifaları”, **Anıt**, 19 (1950) s.

“Birinci Ahmet Devrinde Konya”, **Anıt**, 19 (1950), s. 12-14.

Anıt Dergisinde Anıt imzasıyla Çıkan Yazıları

“Gayemize Uygun Yazılardan Özetler”, **Anıt**, 2,,3, 7, 8 (1949), 14 (1950), s.

“Yeni Yapılan Eserler”, **Anıt**, 4-7 (1949), s.

“Dostlar Ne Dedi Biz Ne İstiyoruz”, **Anıt**, 6 (1949), s.

“Turizm Haberleri”, **Anıt**, 9 (1949), s.

“Hal Tercümelere: Müessir Hadimli Hoca Mehmed Vehbi”, **Anıt**, 11 (1949), s.

Anıt Dergisinde Dernek Başkanı imzasıyla Çıkan Yazıları

“Dergiyi Çıkarırken”, **Anıt**, 1 (1949), s.

“Dernek Haberleri”, **Anıt**, 2, 5 (1949), s.

“Konya’ya Bir seyahat: Ahmet Tefik Bey’in Gayri Matbu Bir Eseri”, **Anıt**,

“İkinci Yıla Girerken”, **Anıt**, 13 (1950), s.

Türk Tarih Kongresi

“Malatya Kitabeleri ve Tarihi” **III. Türk Tarih Kongresi**, I/1948, s.434-439.

“Turgut Oğulları” **IV. Türk Tarih Kongresi (1948)**, I/ 1952, s. 140-157.

“Anadolu’da İlhanî Devri Vesikaları, Temirtaş Noyin Zamanında Yapılmış Eserler ve Kitabeleri”, **V. Türk Tarih Kongresi**, Ankara, 1960, s.208-215

“Harpüt Ulu Cami Duvarındaki Vergi Kitabesi”, **VI. Türk Tarih Kongresi (20-26 Ekim 1961)**, I/1967, s. 140-145.

Bellekten

“Kubad Abad Çimileri”, **Bellekten**, XVII/66 (1953), s. 209-222.

“Kayseri’de Kubadiye Sarayı”, **Bellekten**, XVII/68 (1953), s. 501-517.

“Karamanoğulları Tarihine Ait Vesikalar: Yatağan Mürsel Vakfıyesi”, **Bellekten**, XVIII/71 (1954), s. 334-337.

²¹ Aksoy, a.g.m., s. 117.

“Anadolu Beyliklerine Tarihine Ait Notlar: Kuvaddar oğulları”, **Belleten**, XIX/73, s. 99-102.

“Selçuklu Devri Vesikalari: Sultan Hatun Senedi”, **Belleten**, XIX/75 (1955), s. 385-394.

“Durağan ve Bafra’da İki Türbe”, **Belleten**, XX/79 (1956), s. 385-410.

“Eşrefoğlu Camiine Ait Bir Kandil”, **Belleten**, XXIII/89 (1959), s. 113-118.

“Karamanda Hoca Mahmut Mescidi Darü’l Huffazı Vakfiyesi ve Kitabeleri”, **Belleten**, XXIII/90 (1959), s. 213-227.

“Mevcut Vesikalara Göre Burdur Kütüphaneleri ve Kitap Vakfiyeleri Vesikalari”, **Belleten**, XXIV/94 (1960), s. 233-261.

“Konya’da Sırçalı Medrese”, **Belleten**, XXV/99 (1961), s. 355-396.

“Yeni bulunan Kitabeler”, **Belleten**, XXVI/101 (1962), s. 147-150.

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

“Kubad-Abad Nasıl Bulundu”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, II/2-3 (1953), s. 171-179.

“Selçuklu Devri Vesikalari: Ahi Ahmet Nakçıvanı Vakfiyesi”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, III/3-4 (1954), s. 57-65.

“Konya’da Alaü’l-din Camii ve Türbeleri”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, V/1-4 (1956), s. 144-169.

Türk Yurdu

“Bilinmeyen Kıymetlerimiz”, **Türk Yurdu**, 239 (1954), s. 455-459.

“Karamanoğlu Mehmet II’nin Neşredilmemiş Sikkeleri”, **Türk Yurdu**, 237 (1954), 313-315.

“Tarihte Hilyeli Yeminler”, **Türk Yurdu**, 242 (1955), s. 705-706.

“Orduda Eğitim Tarihi”, **Türk Yurdu**, 287 (1960), s. 395-396.

“Papazlara Reddiye”, **Türk Yurdu**, 291 (1960), s. 11-14.

Fatih ve İstanbul

“Fatih Devri Vesikalarından, Balaban Paşa Buyruktusu”, **Fatih ve İstanbul**, İstanbul, II/7-12 (1954), s. 79-81.

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni

“Kubadabad Çalışmaları”, **Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni**, İstanbul 146 (1954), s. 6-8.

Türk Folklor Araştırmaları

“Şifai ve Selvihan Hikayesi”, **Türk Folklor Araştırmaları**, İstanbul III/70 (1955), s. 1109-1110.

Vakıflar Dergisi

“Turgut Oğulları, Eserleri-Vakfiyeleri”, **Vakıflar Dergisi**, 3 (1956), s. 31-64.

“Fatih Sultan Mehmed’in Gevale kalesi ile Karaman İllerini Fethi ve Hamidi’nin Terc-i Bendi”, **Vakıflar Dergisi**, 4 (1958), s. 81-89.

“Anadolu’da Sanat Değeri Olan Ahşap Minberler”, **Vakıflar Dergisi**, s. V (1962), s. 23-77.

“Aksaray’ın Tarihi Önemi ve Vakfiyeleri”, **Vakıflar Dergisi**, s. V (1962), s. 223-241.

Türk Etnografya Dergisi

“Selçuk Devri Yemekleri ve Ekmekleri”, **Türk Etnografya Dergisi**, 1 (1956), s. 73-76.

“Selçuk Devri Yemekleri ve Ekmekleri II”, **Türk Etnografya Dergisi**, 2 (1957), s. 29-34.

“Karamanoğulları Zamanında Bir Sınır İhtilafi”, **Türk Etnografya Dergisi**, 2 (1957), s. 67.

“Anadolu Köylerinde Gençler Derneği Yahut Ahiliğin Devamı”, **Türk Etnografya Dergisi**, 3 (1958), s. 60-66.

“Selçukilerde Giyim Eşyası”, **Türk Etnografya Dergisi**, 5 (1962), s. 14-20.

Türk Dili Dergisi

“Aşık Tahiri H. Dizdaroğlu'nun Eleştirmesine Karşılık”, **Türk Dili Dergisi**, V/58 (1956), s. 652-655.

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk ve İslam Sanatları Tarihi Enstitüsü Yıllık Araştırmalar Dergisi

“Nakkaş Abdullah”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk ve İslam Sanatları Tarihi Enstitüsü Yıllık Araştırmalar Dergisi**, 2 (1957), s. 153-158.

İstanbul Enstitüsü Dergisi

“İstanbul Destanları”, **İstanbul Enstitüsü Dergisi**, 4 (1958), s. 191-197.

“Yusuf Hakiki Baba”, **İstanbul Enstitüsü Dergisi**,²²

International Congress of Turkish Art 1959

“Le Sarcophage et le Mausolee d'Ahi Şerefü'd-din”, **İnternaional Congress of Turkish Art 1959**, 1 (1961), s. 276-278.

Milletler Arası Birinci Türk Sanatları Kongresi,

“Ahi Şerafeddin Türbesi”, **Milletler Arası Birinci Türk Sanatları Kongresi**, Ankara 1962,

BİR MUTLULUK DOĞACAK

İsmail SARIKAYA

Bir mutluluk doğacak
Gebe umutsuzluklardan,
Işık gibi süzülen sonsuzluğa
Ve çözülecek ellerim,
Bu yalnızlık prangasından
Yeniden kavuşmuş gibi, insanlığa.

Bir yıldız doğacak göklerimde
Benden yana elemli
Bir yürek, hüznün dolmuş
Tarumar yarımına.
Ve ilk orada ağlamış gözlerim
Zamansız bitip giden dostluklara

Bir ses yankılanacak kulaklarımda
Rüzgârda türkü,
Dudaklarımda mısra gibi,
İyice bilmedeyim artık, konuşulacaksınız
En vazgeçilmez gerçek gibi

Bir dünya doğacak gözlerime
Yar gibi sadık, ana kadar kutsal
Ve bu yalvaran ellerim incek semadan
Aradığını bulmuşçasına Mevla'dan.

²² Araştırmamızda bu makaleye ulaşamadığımızdan künyesi tam olarak verilememektedir. Makale ismi için bkz., (Aksoy, **a.g.m.**, s. 118).

BOSNA MEKTUPLARI - III

Dr. Genç Osman GEÇER*

Sınır Aşan Kahramanlar ve Bosna'da “Deli Yürek” Etkisi

Türk televizyonları son zamanlarda dizi filmler konusunda çok büyük atılımlar gerçekleştirdi. Bilindiği gibi televizyon kanalları bu konuda birbirleriyle kıyasıya bir yarış içinde olduklarından, bu yarış -az da olsa- ortaya güzel eserlerin çıkmasını sağladı. Bu dizilerden bazıları, konularını halkın hayatından seçmesi, hikâyelerinin kültürel altyapıya sıkı sıkıya bağlı, senaryosunun ve kurgusunun sağlam, nihayet yönetmenin usta olması dolayısıyla büyük başarılar elde ettiler.

Bu yazımda, televizyonda yayınlandığı zaman çok büyük bir ilgi ve merakla seyredilmiş, izleyenlerin hafızasında derin izler bırakmış bir diziden, “Deli Yürek”ten; bu dizinin önce Türkiye’deki, ardından da Bosna’ya kadar uzanan etkisinden ve bu konudaki gözlemlerimden bahsedeceğim.

Burdur’da askerlik görevimi yapıyordum. Asker ocağı memleketin dört bucağından gelen gençlerle doluydu. Bölüğümüzdeki gençlerin bir kısmı ilkokulu, bazıları da liseyi bitirebilmişlerdi. Üniversite mezunu ise ben de dâhil sadece altı kişiydik. O günlerde TV kanallarından birinde “Deli Yürek” dizisi ikinci defa yayınlanmaktaydı. Akşam yemeğinden sonra görevi olmayan tüm askerler yemekhaneye toplanırlar, tam bir sessizlik içinde diziyi seyrederdiler. Ben ise, bahsettiğim diziyi daha önce seyrettiğim için arkadaşlarımızın televizyon karşısındaki tavırlarını gözlemlemeye gayret ederdim. Yemekhanede öyle bir sessizlik hâkim olurdu ki, birisi sandalyesini kazara ileriye doğru çekecek olsa, herkes ona doğru dönüp, neredeyse hep bir ağızdan “Yavaş ol kardeşim, şurada dizi izliyoruz.” diye çıkışlılardı. Ben bir yandan gençlerin tepkilerini anlamaya çalışır, diğer yandan onların bu diziyi böylesine büyük bir dikkat ve ilgiyle izlemelerine sevinir, dizinin vermek istediği mesajı doğru olarak algılamalarını ümit ederdim.

Miroğlu, Türk seyircisinin gözünde tam bir kahramandı; yaptıklarının hepsi doğru, haklı ve yerindeydi. O, kimsesizlerin kimsesiydi. Düşenler elini onun elinde bulurdu. Yenilmez bir yüreği, bükülmez bir bileği vardı; adaletin sembolüydü Miroğlu. Hatta onun için “Çağdaş Köroğlu” diyenler bile olmuştu. Dizinin müptelası olanlar Miroğlu’nu o kadar benimsemiş ve kendilerinden biri saymışlardı ki, güzel sıfatların tümü ona yakıştırılmıştı, yakışmıştı da. Ben, asker ocağının yemekhanesinde bunları düşünürken, seyirciler zaman zaman birden ayağa kalkar ve “Haydi aslanım, yiğidim...!” diye hep bir ağızdan Miroğlu’nu desteklerlerdi. Bu tür desteklerin verildiği anlar, Miroğlu’nun bir zalime veya bir haine haddini bildirmek için harekete geçtiği sahnelerdi. Yusuf’un, o çok bilinen uzun, siyah paltosunu savurarak harekete geçtiği bu sahneler yavaş gösterimle verilir; gençler

* Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, TDE Bölümü Öğretim Üyesi, gencgecer@hotmail.com; gogecer@nigde.edu.tr.

büyük bir çoşkuyla “Deli Yürek” ile tek yürek olurlardı. Ben ise Kuşçu’nun bilge konuşmalarını bekledim. Bu bekleyiş sırasında da gençlerimizin filmin başkahramanı ile âdeta bütünleşerek adaletten yana olmalarına, zayıfa arka çıkmalarına, mazlumu korumalarına, zalime fırsat vermeden çetelere ve çetecilere karşı tavizsiz durmalarına çok sevindim.

Aradan geçen zaman içinde Miroğlu tipi belki unutuldu, belki de benzer tipler başka dizilerde farklı isimler altında onun varlığını sürdürüyorlardır. “Deli Yürek” dizisi ile ilgili gözlemlerim Türkiye’de bitti sanıyordum. Bosna’ya geldikten sonra, “Deli Yürek” dizisinin buradaki TV kanallarından birinde de gösterilmiş olduğunu öğrendim. Dizi büyük bir ilgi ve beğeni ile izlenmiş. Üstelik, büyük beğeni topladığından iki kez gösterilmiş. Burada yaşayan bir Türk için bunu anlamak, bu etkinin farkına varmak hiç de zor değil. Çünkü tanıştığım pek çok Boşnak gencinin, “Miroğlu’nu tanıyor musun?” sorusuyla karşılaştım. Dizi, Bosna’da da genç kızların ve erkeklerin gönüllerinde sağlam bir yer tutmuş. Filmin verdiği mesaj, tıpkı zengin bir kaynaktan doğduktan, dereler ve çaylarla beslendikten, doğduğu topraklara hakkını verdikten sonra, başka memleketlere de bereket getiren coşkun bir ırmağa dönüşmüş. Beklenen kahraman Miroğlu ise, bu topraklarda da adaletin, sevginin, yiğitliğin destanını yazmış ve âdeta sembolleşmiş.

Boşnakça’ya “Ludo Srce” şeklinde çevrilen “Deli Yürek” dizisi, Boşnakça altyazılı olarak, fakat Türkçe seslendirmesi ile, yani orjinal haliyle yayınlanmış. “Deli Yürek”in dili, Türkçeyi bir buçuk asırdan daha fazla zamandır süren uykusundan uyandırmış. Bosna’da bu uyanışın izlerine sıkça rastlamak mümkün. Bazan bir seyahat esnasında, bazan kahve içerken yapılan sohbetlerde, bazan da alışveriş sırasında sizi hayretler içinde bırakacak şeylerle karşılaşabiliyorsunuz. “Deli Yürek” dizisi ile ilgili karşılaştığım olayların pek çoğu etkileyiciydi, fakat bunlardan iki tanesi paylaşılmaya değer kadar çarpıcıydı. Bir gün, Tuzla’da lokanta işleten Türk bir arkadaşla kasaba gittik. Kasap benim Türk olduğumu anlar anlamaz, “Miroğlu’nu tanıyor musun?” diye sordu. “Tanıyorum” demek zorunda kaldım! Çünkü Türkiye’den gelmiş bir Türk’ün Miroğlu’nu mutlaka tanıması gerekirdi. Dükkândan ayrılacağımız sırada soruyu soran kişinin, elini bir körük gibi şişirdiği göğsüne vurarak: “Ben Kuşçu, ben Kuşçu.” deyişi görülmeye değerdi. Başka bir gün, yeni tanıştığımız genç bir Boşnak ile “Deli Yürek” dizisi üzerine konuşuyorduk. Konuşmanın bir yerinde genç adam aniden ayağa kalkıp: “Bakın şimdi ben tıpkı Miroğlu gibi oynayacağım.” dedi ve biz o anda “Dağ gibi bir zeybeğin yere diz vuruşu”nu hayretler içinde izledik.

“Deli Yürek” dizisinin ruhu Bosna’nın havasına suyuna sinmiş. Bu ruhu öğrencilerimde de görüyorum. Onlarla zaman zaman dizi hakkında konuşuyoruz. Bir öğrencim: “*Deli Yürek dizisini izlemek Türkçeyi öğrenme merakımı arttırdı. Bu diziyi seyrettikten sonra Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde okumaya karar verdim.*” diyor. Bir başkası: “*Yusuf, korkusuz, kahraman ve cesur bir adam. Bu dizi diğer tipik dizilerden çok farklı. Burada konu sadece aşk değil, hayat mücadelesi ve cesaret işleniyor. Bu dizide Türkçe konuşuluyor olması da benim için önemliydi. Diziden çıkardığım ders: Her şeye rağmen kendimizde haksızlıklara karşı çıkacak gücü bulmalı ve buna inanıp ümit beslemeliyiz.*” diye ifade ediyor duygularını. Miroğlu, Sırlar tarafından katliama maruz bırakılan Boşnaklar için adaletin ve

cesaretin sembolü olmuş: “*Bu dizide, adalet ve barış için mücadele her zaman güçlenerek devam ediyor.*” değerlendirmesi bu yüzden yapılmış olsa gerek. Bir başkası, Türkiye’yi ve Türk insanını bu dizi sayesinde daha iyi tanıdıklarını söylüyor ve dizide yaşanan aşk hikâyesinin seviyeli oluşuna dikkat çekiyor ve ekliyor: “*Türkiye’yi ve Türk insanını tanımak isteği ile Türk insanının güzelliklerini öğrenmek için bu diziyi takip etme onuruna eriştik. Bu dizi hem aşkın hem nefretin hem de geleneksel olanın karışımıdır. Aynı zamanda günümüzün kötülüklerini de içine alan fakat bu kötülüklerle karşı adaletin galip geldiği bir dizi. Yalnızca dizinin adı bile çok şey anlatıyor. Yusuf dürüstlük ve adalet için uğraşüyor. ‘Deli Yürek’ dizisinin en belirgin özelliklerinden biri de seviyeli aşk hikâyesidir.*”. Dizi hakkında yapılan değerlendirmelerin hemen hepsinde “adalet” vurgusu öne çıkıyor: “*Yusuf haksızlığa hiçbir zaman göz yummadı. Haksızlık yapanların karşısında durdu. Çocuklara ve fakirlere her zaman iyi davrandı. Yusuf için, Türk Robin Hood’u denilebilir.*”. Miroğlu’nun deli yüreğinden aldığı manevi güce dikkat çeken bir başka öğrencim ise şunları söylüyor: “*Dizi, ailemiz tarafından büyük bir ilgiyle izlendi. Yusuf, yüksek ahlâklı bir kahramandı. Tüm erkeklerin taşınması gereken özellikleri taşıyordu. Bu dizide iyi ve kötünün bir çatışması var. Burada günümüzün problemlerine yer veriliyor. Bu dizide manevi gücünü kaybedenlerin kendinden ve toplumundan nasıl uzaklaştığı anlatılmaktadır. Yusuf’un merhametli ve duygusal olması onu çok beğenilen bir karakter haline getiriyor. Yusuf güçsüzlere yardım ediyor; kötülere de cezalandırıyor. Bu durum ona büyük bir manevi güç veriyor.*”

“Deli Yürek” dizisinin Bosna’da yarattığı etkinin tahmin edilenden ve düşünüldenden çok daha büyük olması beni şaşırtmadı. Şaşırtıcı olan, bu ölçüde bir tesirin başka araçlarla ve bu kadar sınırlı bir zaman içinde yapılmasının mümkün olup olmayacağı sorusu idi. O hâlde, modern iletişim araçlarını kullanırken, kültür sahamızın sınırlarının nerelere kadar uzandığını çok iyi hesap etmeliyiz. Türk yapımı bir dizinin önce Türkiye’de, ardından da Bosna’da böylesine büyük bir etki yaratmış olması göz ardı edilmemeli. Bu yönüyle, Anadolu’da yetişip meyve veren ağaçların kökleri ne kadar derinlere iner ve öz suyunu ne ölçüde kendi kaynaklarından alırsa, meyvelerinin de o denli uzaklara ulaşacağı açıkça görülecektir.

Selam ve sevgiyle...

Bosna-Hersek/Tuzla, 18 Nisan 2008

İNSANLAR YAŞADIKÇA

Bekir OĞUZBAŞARAN

Bilgisi, görgüsü artar, insanlar yaşadıkça,
Gece gibi ayıp örter, insanlar yaşadıkça,
Durmadan tefekkür edip her şeyden ibret alır
Sözlerini ölçer-tartar, insanlar yaşadıkça.

ŞAİRİN VE ŞİİRİN GÜCÜ

Yrd. Doç. Dr. A.Vehbi ECER*

Şair sanatkârdır, sanat üretir. Sanat ise en güzel şekilde insanların önüne serilen, sunulan üründür. Onda evrenselin, insanî olanın, güzelliğin ve heyecanın sunumu vardır. Aslında insanoğlu diğer varlıklardan az gelişmiş olarak doğduğu için olmalı, uzun bir çocukluk döneminden geçer. Daha sonra iki ayağı üzerinde durabilme gücüne ve mutluluğuna kavuşur. Fizikî güce sahip olmak onu mutlu etmez. İlim, sanat ve inanç yani **kafa** ve **kalp** doyumsuzluğu içine girer. Fizikî gücü için ve manevî gereksinimleri için arayış içine girer. Tabii çevreyi gözlemler, sosyal ortama kendini adapte etmek için toplumun kültürünü özümser ve toplumun bir parçası olur. Toplumun kültürünün özünü oluşturan din ve güzel sanatlarla iç içe olur.

Önce, tabiatla baş başa olan insan, tabiatla Tanrı tarafından yaratılmış olan varlıklarda bir düzen, simetri, ölçü, göze hoş gelen çizgiler ve kulağa hoş gelen sesler, melodiler bulur. Yani çevrede, tabiatla insanoğlunun hoşuna giden, ona haz veren renk, çizgi, ses, şekil ve musiki... vardır ve bunlar insanoğlunu hem Yaratan'a hem de sanata yönlendirir. Kendini sanatla iç içe bulur, başka deyişle insan kendisini sanat aynasında görür.

Şair sanatkârdır. İçinde bulunduğu toplumun ve kendisinin ruh, fikir ve hayat dünyasını şiirleriyle aksettirir. Toplumun eğitiminden geçen şair, aynı zamanda eserleriyle topluma ruhi yücelik kazandırır. Yüceltir, **Aristo**, "**Musiki ve daha ziyade şiir, en mükemmel terbiyecilerdir**" der (Bak: S. K. Yetkin, **Filozofi ve Sanat**, İst. 1935, 32). Ancak bu sanata eğilmekle, sanatı önemsemekle olur. Çünkü sanat önemsendikçe, benimsedikçe insanoğlu ruhi yüceliğe erişir, eğitilir.

Sanatın bir kolu olan şiir onu sevenlere yaşama aşkı, heyecan, hayata bağlılık ve mutluluk verir. Şair için bir iç boşaltmadır, okuyan ve dinleyen için sevgi ve inanç kazanma, dünyanın monotonluğundan kurtulmadır. Şair büyüdü, hikmetli söz diyeceğimiz şiirleriyle bizleri günlük dünyamızdan ayırır, dinlendirir. Şair, toplumun kültürünü, adetlerini aktarmakla kalmaz, aklını, iradesini, inancını, sevgisini, aşkını, gönlünü bütün insanlığa haykıran insandır. Şair, birçoğumuzun hissedip anlatamadığımız duygularımıza tercüman olan kişidir.

Şair ve şiir bizleri hayata bağlar, hayatın sırlarını, aşkı, sevgiyi telkin eder. Bu aşk ve sevginin konusu Tanrı sevgisi, insan sevgisi, tabiat sevgisidir. Sevgi yakın ilgi ve bağlılık, aşk ise bu ilgi ve bağlılığın aşırısıdır. Aşk ve sevgi insanı kötülükten uzaklaştırır, ayrılıkları yok eder, insanları, tabiatı birbiriyle kucaklaştırır, gönül kırgınlıklarını yok eder. Tekke edebiyatımızın piri Ahmet Yesevî "**Sünnet imiş kâfir de olsa incitme sen / Hüdâ bî-zâr'dır, katı yürekli gönül yıkandan**" der. Bizim koca Yunus Emre'miz ise "**Gönüller yapmaya geldim**" demekle kalmaz: "**Gelin canlar bir olalım / İşi kolay kılalım / Sevelim sevillelim / Dünya kimseye kalmaz**" dörtlüğüyle bize yol gösterir. Ondokuzuncu yüzyılın başında yaşayan tekke şairi **Ahmet Kuddusî** de döneminde Yesevî ve

* Erciyes Ü. Emekli Öğr. Üyesi, avehbiecer@hotmail.com

Yunus geleneğinin izleyicisi olarak bütün insanlara **ermiş, veli** gözüyle bakılması gerektiğine işaret eder. Bir mısraında: **“Hüdâ (Tanrı) her şeyi halk edip koymuş yerli yerince”** diyerek dünyada ve insanlarda kusur arayamayacağımızı ifade eder. **“Hüdâ setreylemiş (gizlemiş) bil evliyasın / De Kuddusî, kimi görse bu dindar”** beyitiyle her insanı **dindar** olarak görmemizi ister. Böyle bir anlayış – kuşkusuz- toplumda dostluk, birlik, beraberlik sağlamayı çağırır. **Niyazi-i Mısırî** bu çağırışı şöyle yapıyor:

“Mescid ve meyhanede

Hanede, viranede

Kabede, puthanede

Çağırırım dost dost!

Sular gibi çağ çağ

Dolaşırım dağ dağ

Hayran bana sayru (hasta) sağ

Çağırırım dost dost!

Geldim o dost ilinden

Koklayarak gülünden

Niyazî'nin dilinden

Çağırırım dost dost!

Şairlerin her şeyi ve özellikle insanı güzel ve hoş gören anlayış tarzları Kur'an-ı Kerim'e de uygundur. Yüce Tanrı Kur'an-ı Kerim'inde:

“Yarattığı her şeyi güzel yapar.” (Secde suresi/7)

“İşte siz, onlar sizi sevmedikleri halde siz onları seven kimselersiniz.” (Al-i İmran/119) gibi buyruklarıyla şairlerin esin kaynağı olan sevgi ve aşkı öğütüyor.

Şairler Yesevî'nin açtığı çığırda devam etmişler, Hacı Bektaş Veli'nin **“Tenleri ölüp canları ölmeyen”** diye (Makalât, İst. 1990, 28) nitelendirdiği aşıklar, yani şairler, aşkın insanı yücelttiğine, aşk ve sevginin de ifadesini en güzel şekilde şiirde bulduğuna inanırlar. Mevlana'ya göre **“Aşk hayatın aslı, temelidir; sevgiden başka bir gölgeliğe giden mahrum kalır”**. Ahmed Yesevî daha ileri gider ve **“Aşk derdini çekmeyen insan değil, hayvandır, ona mübtelâ (düşkün) olan kimse insandır”** der. Sevgi şairlerin birinci konusudur; seven ve sevgiye inanan kişi ise gönül yüceliğine erişen, kötülük ve ayrılık peşinde olmayan, kucaklayan, kucaklanan kişidir. Günümüz şairlerinden **Betül Övünç** sevginin güçlü olması gereğini: *“Gözün gibi... Özün gibi... / Mavi değil! Yeşil değil! / En sevdiğin elâ gibi sev! / Bahar değil yaz değil, / Dört mevsimden öte, / Başında tatlı bir belâ gibi sev...”* diye dillendirir (Bak: Aynanın Arka Yüzü, 30). **Asım Yapıcı, Aşkımı Güneşte Yıkayıp Yağmurlarda Kuruttuğumdan Beri** başlıklı şiir kitabında **“... Sonsuzluğa tapıyorum / Aşkılarım Tanrı oluyor içimde / Hislerim bazen ince, bazen hovarda / Koruyorum dibi görünmeyen karanlığa / Ah şu deli sevda / Ondan gelmiştir işte / Ne gelmişse başıma...”** diye aşktan yakınır. Aşık Ziya mahlasını kullanan halk şairi **Ziya Şahin** sevgisini şöyle anlatır: **“Ceylanlarım seni görür kaskanır / Huma kuşu gibi yürür seslenir / El değmemiş yaylalarda beslenir / Kele kurban olum (olayım) eline bakın”** Bir başka şiirinde ise **“Sevgini katma rüyaya / Aldanma yalan dünyaya / Küsmesin**

Aşık Ziya'ya / Sevip ayrılmaya değmez” diye iyimser bir dünya görüşü ortaya koyar (Bak: **Dağlara Döneceğim**, 2008).

Şair ve toplum arasında sıkı bir ilişki vardır. Şair kullandığı dili geliştirir, kelimelere ölümsüzlük kazandırır. Şiir, ilim ve felsefenin erişemediği alanların müjdecisidir. Bu sebeple olanla yetinmez olması gereken ile ilgili yol göstericidir. İnsanların huzur ve mutluluğuna yöneliktir. Sanatın, şiirin inkârı (ister din adına, ister ideoloji adına, ister mezhep adına olsun) insan doğasına aykırıdır, karşı çıkanları uyaralım, şairleri destekleyelim. Zira sanatın inkârı mümkün değildir. Gelin şiirin sihirli dünyasında kendimize yer bulalım. Şair İsmail Özmel'in:

*“Onlar cezbeye tutulmuş derviş,
Hu diye, hu diye kendinden geçmiş
Türk'e hediyesi Ulu Tanrı'nın
Dünyanın en güzel yerini seçmiş”*

diye nitelendirdiği **Anadolu**'muzda sevgiyle, hoşgörü çemberi içinde, birlik içinde, şiirle yaşayalım. Milletle, ülkeyle ilgili bir şeyler yapabilmek için cesarete, özgüvene, sezgiye, bilgiye, heyecana ihtiyaç vardır. İyi yazarlar insanları düşündürürler, bilgilendirirler, iyi şairler heyecanlandırır. Şairlerin susmaması, haykırması ülkeyi ileriye götürür. Mehmed Emin Yurdakul'un dizeleriyle ifade etmek istersek:

*“Bırak beni haykırayım, susarsam sen matem et!
Unutma ki şairleri haykırmayan bir millet,
Sevenleri toprak olmuş, öksüz çocuk gibidir.”*

BİLMEDİM

Kadir KARAMAN

Yenilgiye galip gelmek denildi,
Göz kururmuş, söz solarmış bilmedim.
Umutlara kalbîm hükmen yenildi,
Ağlamak kâr, gülmek zarmış bilmedim.
İrade kördüğüm, akıl bilmece,
Kendini bilmeze bilgiler gece,
Tenim yüreğime eder işkence,
Hükümdara hüküm varmış bilmedim.
Mihnetin kahrını çekmeyen bilmez,
Dağ ne, doruk nedir, çıkmayan bilmez,
Gözlerin ardını bakmayan bilmez,
Âlem sanılan darmış bilmedim.
Eğilmezmiş yere, beklentisiz baş,
Yakarmış yüreği, tertemizse yaş,
İltifat görmezmiş, yontulmazsa taş,
Sevgi büyük kazanç, kârmış bilmedim.
En güzel çiçekmiş, insan, en çirkin,
İhtiras yıkarmış, yok edermiş kin,
Olmayı isterdim yârimle erkin,
Kalem rehber, yazı yârmış bilmedim.

“EYLÜL IRMAKLARI”NIN SERİNLİĞİ

Kibar AYAYDIN

Denemenin tadını alan yazarlardan biri de Mustafa Özçelik'tir. Onun Eylül Irmakları adını verdiği denemeleri, insanın dimağında, bir yaz serinliği bırakıyor. Denemenin diğer türlerden ayrılan bir yanı vardır ki belki de o yan denemeyi okunur kılıyor. O da samimiyettir. Özçelik samimiyet ifade eden bir deneme yazarıdır. Türk edebiyatının muhtelif meseleleri üzerinde düşünce temrinleri yapan Özçelik; denemenin, kendisine sunduğu imkânların da farkındadır. Bu imkânları iyi kullanan yazar, kalemini edebiyat coğrafyası üzerinde gezirir. Bunları yaparken de okuyucuyu uzun boylu düşünmeye sevk eder.

Şair ve ediplerin eserlerine, onlardan biri olarak adım atan yazar; hiç zorlanmadan onların dünyalarına girer. Her bir şairin rüyasını adeta yorumlar. Renk yelpazesini açtığı yazarların güneş altındaki ışıldamalarını okuyucuya sunar. Necip Fazıl'ın çileli yolundan Tanpınar'ın medeniyet krizine, Yahya Kemal'in İstanbul'undan, sözün esrarlı terkiplerine yol alan yazar, bize farkına varmanın en kestirme yollarını gösterir. Necip Fazıl metafiziğinden, Mevlana tasavvufuna yol alan okuyucu, semazenlerin dönüşleriyle adeta öteleri yoklar. Ney sesiyle yaratılışın ilk heyecanını duyuran yazar, Nureddin Topçu'nun aksiyon felsefesiyle ruh ve beden hareketini inşa eder. Mustafa Özçelik, sözün sihrini yazıya işleyen yazarlardandır. Ele aldığı konulara okuyucuyu çekmede mahir bir sanatkâr olarak yalın bir üslup seçmiştir. Sadelik içinde fikrin yakıcılığı, kitapta konular arasından bir bütünlüğün oluşmasını sağlamıştır.

Eylül Irmakları, ismiyle de insana bir rahatlık, bir huzur veriyor. Eylül yazın yavaş yavaş sona erdiği, sonbaharın kendini hissettirdiği bir aydır. Irmak coşkunun ve dinginliğin adıdır. Irmakların yaz döneminde daha yavaş aktığını hepimiz biliriz. Onların kabardığı dönemler ise ilkbahar dönemleridir. Karların erimesi, Nisan yağmurları ırmakları coşturur. Yazar, Eylül Irmakları başlığını bilinçli bir biçimde kullanmıştır.

Mustafa Özçelik bu coğrafyanın kaynaklarıyla, kendini beslemesini bilen bir yazardır. Yatağında kıvrılıp akan her ırmak, aslında irili ufaklı su akıntılarının bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Bu terkip geçtiği her yerde bir dirilişi habercisi olur. Böylece o sinesinde taşıdığı bin bir usareyi geçtiği toprakların bağına salar.

Özçelik bir denemeci için şart olan derin okumanın” farkındadır. Zaten kitabın ön sözünde “okumanın” önemine değinen yazar, kendisine serlevha yaptığı bu kriterleri okuyucuyla paylaşır. “Bir yazar, yazar olmaktan çok, öncelikle iyi bir okuyucudur. Hem çağdaşlarını hem de önceki dönem yazarlarını ciddi anlamda okumak durumundadır. Bu faaliyet sadece okumakla da sınırlı kalmamalı, yazarlar ve eserleri üzerinde düşünmeli, yorumlar yapmalıdır çünkü bugün için hem içi dolu sözler söylemek hem de yeni şeyler yazabilmek için diğer yazarları okuma ve yorumlama çabası bir gereklilik hatta bir zorunluluktur.”

Eylül İrmakları üç bölümden oluşmuş bir kitaptır. Kitap bölümlere ayrılırken muhteva ve üslup yönüyle birbirine yakın olan eser ve şahıs incelemeleri, aynı bölümlerde ele alınmıştır. Mesela birinci bölümde Yunus ile Mevlana; Yahya Kemal ile Tanpınar oldukça fazla müşterekleri olan sanatkârlardır. İkinci bölümde Necip Fazıl, Nureddin Topçu, Samia Ayverdi ve Sezai Karakoç yakın zamanların ortak mefkûresinde birleşen idealist ve aksiyon adamlarıdır. Üçüncü bölümde ise aynı ideali farklı kulvarlarda koşturan sanatkârların eserleri üzerinde duruyor. Özçelik yazara verilen yazma sorumluluğunun farkında olarak kalemini kullanır. Bu sorumluluk bilinciyle, özellikle kendi kültür ve medeniyetimizi inşa eden fikir mimarlarını tekrar gündeme getirerek; onların yeni nesiller tarafından tekrar okunmasını ama şuurlu okunmasını istemektedir.

Mustafa Özçelik şair kökenli bir yazar olup yazılarında şiirimizin içinde bulunduğu ortamı da bir şair hassasiyeti ile değerlendirir. İslamî geleneğe eklenilen şairlerin şiirlerinden çıkarsamalar yapan yazar, şiirlerden hareketle dönemi, çağı yorumlar. İslamî söylemin şiir diliyle yeniden anlamlandırılması ve üretilmesi üzerinde duran yazar “pörsümez yeninin” çağdaş yorumuyla, geleneğin inşasına katkıda bulunan şairleri ele alır. “Bütün yabancılaşma girişimlerine rağmen yerli edebiyat varlığını yeni isim ve eserlerle devam ettiriyor.” Nitelemesiyle Özçelik geleneğe olan bağlılığın altını çiziyor. Gelenek şuurlu bir tarih şuurunu sinesinde barındıran bir kavram olduğu kadar “hal”e mutabık bir serencamdır. Eliot’u dediği gibi; “Geçmişin hal içinde varlığını hissetmek kadar ebediyeti, sınırsız, sınırlı olanda, yani bugünde bulmak, bu beraberliği hissedebilmek bir yazarı gelenekçi yapar. Aynı zamanda bir yazarın içinde yaşadığı zaman ve mekânın, yani çağdaşlığının keskin bir şekilde şuurunda olmasını sağlayan şey de budur.” Necip Fazıl, Sezai Karakoç, M. Atilla Maraş, Bahattin Karakoç, Akif İnan, Nazir Akalın... Özçelik bu şairlerde geleneğin izlerini sürer. Ortak bir imanın inşa ettiği medeniyetin yeniden ayağa kaldırılması adına şairlerin kıyama kalkışlarına şahit olur. Türk-İslam medeniyetinin dirilişini kıyamet aşısıyla kendine getiren şairi; “...Can çekişen şiirimiz onca olumsuzluğun içerisinde yeniden nefes alma imkânı buldu. Yunus, dili ve üslubuyla Karakoç’la yeniden dirildi. Mevlâna, Süleyman Çelebi, Fuzuli, Nabi, Şeyh Galip... çağımızın şairleri oldular. Zira Karakoç’un şiir dünyasında bütün bu isimler ve şiirsel tutumları dünden bugüne taşındı. Gelenek yenilendi ve tortularından arınarak bugüne kan ve can veren bir imkâna dönüştü.” şeklinde değerlendirir.

Eylül İrmakları Türkçe’nin tadına varılarak okunan bir kitaptır. Titiz bir dil işçiliği görülen eserde aynı zamanda bir şair duyarlılığı da mevcuttur. Yazarın üzerinde düşünce temrinleri yaptığı şair, yazar ve aksiyon adamlarının eserlerinin bir dökümü kitabın en son kısmına konulmuş olsaydı çok daha güzel olurdu. Mustafa Özçelik sade bir anlatımla, dipnotlara başvurmadan özellikle orta öğretim düzeyindeki öğrencilerin rahatlıkla hazmedebileceği bir kitap meydana getirmiştir. Eylül İrmakları’nın tadını alan her okuyucu, yazarın gönderme yaptığı diğer eserleri de büyük bir aşkla okuyacaktır.

Eylül İrmakları Sütun Yayınları arasında Mayıs 2007’de çıkmış terkip ve analizleriyle okuyucuya sıcak mesajlar veren bir kitaptır.

Deneme:

O VE GÖLGESİ

Emek ÜŞENMEZ

Çocukluk düşleri bir bir gerçek oluyor. Yıllardan sonra dönüp geriye bakmak... Geçmiş gelecekte yaşamak veya gelecekte geçmiş bulmak. Hangisi diğerinin içindedir bilinmez. Şâirin dediği gibi şehir-i İstanbul'da yani Dersaadet'teyim. Aziz ve mukaddes İstanbul... Yahya Kemalleri, Necip Fazılları, Mehmet Âkifleri sinesinde barındıran dost kokulu İstanbul.

Malum İstanbul iki yaka, gönlümde tek, zihnimde çift. İstanbul çift yâr tek. Yâr benden çok irak ama gölgesi kendisinden daha yakın. Uzaklık mesafelerde gönülde her şey hazır ve amade.

Sevdiğimin gölgesidir bana huzur ve sükûnet veren. O sevdirdi bana onu. Hep öyledir zaten sevenin hiç suçu olmaz, sevilen veya sevdiren kabahatlidir. Yâr o kadar güzel olmasaydı ben de sevmezdim onu.

Hep gizli ve sandıklarda kalmıştır gerçek sevgiler. Bilmeden farkında olmadan sevmek ve doyasya onu yaşamak. Nedense farklı düşüncelere meyletmiştir bu baş belası aşk, zavallı insanları.

İlk defa sansürsüz ve dolaysız anlatacağım sevgimi, duygumu ona incitmeden sevdiğim karakaşlı gül tanesine. Evet seviyorum ve sevmekten de usanmayacağım. Ne yana baksam onu görüyorsam veya ne taraftan o esiyorsa gönlüme ne hacet fazla söze.

Onu ilk görüşüm kapalı bir mekânda oldu. Sandalyeler ve suretler içinde bir melek sima. İlk görüşte birisini bu denli nasıl sevebilir insan ve sonra sürekli onun yolunu gözlemek düştü zavallı yüreğime. Ayda bir görebilsem ne ala. Yâr sancısı, yâr hasreti çekilecek gibi değil. Yine mi başa dönüyorum bilemiyorum.

Farklı dünyaların insanı olmadığımızı söylüyor gönlüm bana. Niyetimin ne kadar saf ve sadık olduğunu anlatmama bile müsaade etmiyor. Oysa benim kendisi için neler düşündüğümü bilmiyor. Ben hep sevgi ve saflığı sevdim yine de seviyorum.

İnsan birisini ne için sever? Bu sorunun cevabını çok iyi tartmak lazım, ben onu seviyorum veya o bana sevdiriliyor. Özüm, sözüm ve gönlüm onu sevmişse ondan ne isteyebilir ki? Ondan istediğim şey aslında o. Fazlası onun olsun. Bana onunla geçireceğim saf ve halis sevgi anları yeter. Gözlerinin içine bakarak derin deryalarda boğulmak ve her an aşk içre aşk yaşamak... Ruhumun kuytu köşelerinde gizli kalmış ve hiçbir kula söylenmemiş sevda sözlerini ona fısıldamak isterdim. Ben ne isterdim? Aşkını, aşkı olduğu için seven bir delikanlı olmak isterdim. Leyla'nın gelin olmadığını Mecnun'un ölmediğini ispat etmek isterdim. Ona bir kulun ne denli sevebileceğini ispat etmek isterdim. Gözlerimden akan ilham yüklü bakışları onun kalbine yüklemek isterdim. Bir dem ondan ayrı kalmamak ve her an onu yaşamak isterdim. Ben canımın sıkıldığı, gönlümün daraldığı

zamanlarda onu hep yanımda bulmak isterdim. İş hayatının verdiği yorgunluğun ardından sevdiğimle evimize doğru yürümek ve birlikte yemek hazırlamak isterdim. Ben Marmara'nın serin dalgalarından esen rüzgârın ikimizin de alınımıza vurmasını isterdim. Ben gece rüyalarımında onun saçlarını okşamak ve dizlerinde uyumak isterdim. Ben o olmak onun da ben olmasını isterdim. Ben sevgi şarabını aşk kadehiyle yârin leblerinden içmek isterdim. Ben, ben olduğum zamanlarda ona koşmak ve onun için şiirler yazmak isterdim. Hasretlik bir firkatten sonra özlem dolu bir vuslat isterdim. Ben çok ama çok tatlı bir nişanlılık devresinden sonra onunla aynı yatağa baş koymak isterdim. Ona kırmızı güller alıp yerli yersiz çocukça hareketler yapmak isterdim. Ben onun ellerini kalbimin üzerine koyup Boğaz'da günbatımını seyretmek isterdim. Ben senle iken neler istemezdim ki?..

AYKIZ

Murat DURNA

Dirilir gözümden süzülen yaşlar
Dizlerine varıp düştüğü zaman
Bakarsın bir tebessümle başlar
Ya da yar Kaf dağına koştugu an

İsimsiz bir şehzadesin bu çölde
Emrinle gerilir bütün yaylar
Şah da sensin bu gönülde kralda
Gelişine kudüm tutar saraylar

"El yevme tensahû" dersin kolaydı
Eğer aklımı azat etmeseydim
Bakışın cemre, gülüşün dolunaydı
Saçlarına can vaat etmeseydim

Kızıl bir buse indi dudağıma
Bir bilsen ne kadar acı Aykız
Bir demet gül düştü toprağıma
Gönül yolcuymuş ecelse hancı Aykız

Tabiri olmayan bir rüya bu
Gözler yâri görmüş dil şeyda olmuş
Kimine komedi kimine sevda bu
Göz açılınca her şey hülya olmuş

Okladın bir akşamüstü gönülü
Derde düştüm sorma feryat ederim

Aşk vurdu gözlerden aldım ödülü
Sorma Aykız Mecnun'dan da beterim

Kırılır mabedin elem çanları
Gözlerin gelir gönlümü han eyler
Bağrında yakılır gülfidanları
Ve el gelir yar ile seyran eyler

Aşkın bağında gönül dillendir de
İlkbaharı olmayan gül mü olur?
Arzular gözlerinde küllenir de
Sevgili bir gecede el mi olur?

Telsiz bir saz gibi inleyen bülbül
Ağlar da gözlerinde akşam olur
Saçından düşünce nemli karanfil
Deli olurum, o gün bayram olur

Lale devri savaş açtın sevdaya
Ki yine esir düşen gönül oldu
Yağmur indi gönlümdeki sahraya
Gonca açtı rüya gibi gül oldu

Ilık bir gün doğar aydan geceye
Mum alevine düşer bakışlarım
Gözlerin gelir kırık pencereye
Seni sorar sana koşar bakışlarım

SİMAV'DA TARİHİ GÜNLER

Bedrettin KELEŞTİMUR

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgemizin İç Anadolu'ya açılan inci şehri Elâzığ'dan bin km ötede yer alan, yazar Yaşar Bozyiğit'in ifadeleriyle; **“İç-Batı Anadolu'nun göbeğinde kültür ve medeniyet merkezlerinden birisi olan; “âlimler yatağı, veliler yurdu” övgülerine layık olan...”** Kütahya'nın kâh cennetten bir köşe olarak, kâh Kemal Sevgi'nin şiirinde **“Küçük Bursa diyerek sana paye verirler”** ifadeleriyle isimlendirilen Simav'a geliyoruz.

Elâzığ'la Simav arasında o kadar benzerlikler var ki, bir tefavuk eseri olarak

diyorum, Simav'ın yiğit ve kahraman Kaymakamı Samet Ercoşkun ve onun etrafında kenetlenen bizim Elâzığ'daki gibi **‘vakıf insan karakterindeki adsız kahramanlar’** bir büyük, bir ideal davayı omuzlamışlar.

Doğu ve Batı kültürünü bünyesinde buluşturan tarihi ve

efsanevi Harput Şehrinin mirasını en iyi şekilde temsil eden Elazığ Şehrinden Uluslar arası Hazar Şiir akşamlarının hülhasasını omuzlamış **‘bir Uludağ yürüyor’** sanki! Çağın idrakine meftun Simav İlçemizde, şairlerin, ediplerin, yazarların ve mütefekkirlerin gayretleriyle bir, **‘irfan mektebi’** açılıyor. Bu mektebin ilk muallimi ve onur konuğu her Elâzıglının yakından tanıdığı, zaman içre sırlarını bile paylaştığı ve kendilerine hemşerim dediği Atatürk Yüksek Kurum Başkanı Prof. Dr. Sadık Kemal Tural oluyorlar. Bizlere apayrı bir zevk ve haz verende bu faaliyetin şiirimizin usta kalemi Yahya Kemal Beyatlı anısına yapılmış olması. İstanbul'u, onu besleyen manevi kaynakları tanımanız için yarım asır önce aramızdan ayrılan Türk'ün medarı iftiharını bu usta kalemi mutlaka tanımamı gerekiyor. Dopdolu bir salonda, dopdolu bir ruhla Prof. Dr. Sadık Kemal Tural'ın o

veciz hitabeleriyle yönettiği panelde Üstadı bir daha anma ve şiirlerini Rıdvan Çongur'un gönüllere akan berraklıkta bir su sesindeki huzur veren bir sükûtta dinleme fırsatını bulduk.

Efeler diyarı Simav'da şairler yürürken, dağların omuz omuza verdiğini bir

daha hissettim. Yazımın başında da ifade etmeye çalışmışım, Simav ile Elâzığ'ın coğrafya ve manevi iklim olarak benzerliğini! Elâzığ, Doğu Anadolu'da ulaşım bakımından bir kilit noktada yer almaktaydı. Simav'da İç Batı Anadolu'nun kilit kasabası; Balıkesir, Uşak, Kütahya, Denizli, İzmir, Bursa altıgeni içerisinde, her petekten bal alan bir arı kovanını nasıl da andırmaktaydı.

Doğrusunu söylerseniz, Anadolu ikliminin o canlı ve efsunkâr havası bizleri büyüledi. Simav'da, **'adalet dağıtan hâkim bir yürek'** vardı. O yürekte, Ahi Evran ruhunun yaşadığını hissettim. **"Dışı içine esir,/ İçi dışına hâkim"/ Korku vicdana tesir,/Sevgi illete hekim/ Şiirden taşan nesir/Mısralar asıl rakım/Payda da ortak kesir/Ortak gayeye hâkim/Gölgeler mi bize sır/Aynaya düşmüş resim."**

Bir resim düşüyor aynaya; **'hayratı bütün damarlarıyla besleyen'** bir resim! Bir değil, binler aklı, bir yürekte saklayan bir mübarek dava nasıl da aksiyon haline gelmiş onu büyük bir aşkla, vecdle bir daha yaşadım. Dile kolay, Simav Belediye

olgunluğunda!

Simav Kaymakamlığı önderliğinde Yeşil Simav Turizm Derneği ve birçok sponsorların destekleriyle 13. Simav Uluslararası Şairler Şöleni her bakımdan anlamlı başlıyordu. Ve Elâzığ'da olduğu gibi, Okullar, **'usta kalemlerle bir edebi sofraya'** dönüşüyordu. Okul Müdürlerinin bizlere ifadeleri, **'öğrencilerle çok verimli bir ortam yakalandı'**

ve ülkü bağlarıyla bağlı fertlerden meydana gelen insanlar bütünü..."

Başkanlığının nezaretinde; 40 kazan et, 8 kazan helva ve dahası; çorbası, pilavı, hoşafı 70 yıl devam eden dualı ve âminli bir gelenekle bir ummanı andıran sofralar halinde birlikte hazırlanıyor. **"sevgi illete hekim"** olmuş, hazırlanan binler sofralarında! Şairdeki sadakat bayrağı, bir vefa burcu bulmuş Simav'da! Bütün yüzler, size Hakk'a niyazı hatırlatan bir rih

Eğitimde başarı oranının Türkiye ortalamasının çok üzerinde olduğu Simav'da, öğrencilerin bı sosyal aktivite içerisinde başarıyla yer alması geleceğimiz açısından bir çok zaafları aşabilecek dozdaydı!

Burada millet nedir sorusunu birlikte soralım ne dersiniz; **Millet, "Aynı topraklar üzerinde ve ortak bir tarihe bağlı olarak yaşayan, birbirlerine kültür**

O ülkü içerisinde neler vardır; ortak bir dil, ortak bir din, ortak bir tarih, ortak bir küldür ve ortak bir coğrafyada birlikte yaşama ülküsü!.. İnsanına, kendisine, toprağına, Tarihine, coğrafyasına dost insanların yetişmesinde şairlerin oynadığı roller o kadar büyük ki? Şairin nefesinde, ‘**milletinin kelamı vattır**’ Söz elbisesi vardır.

Gazi ne diyorlar; “**Yetiştirilecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekları tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel Türkiye’nin istiklâlîne, kendi benliğine ve ananât-ı millîyesine düşman olan unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir.**”

Sabri, bir ilaç gibi yudumlayan yüzler gördün Simav’da. Güzel ahlakı, elbise yapan bir idrak oluşmuş Simav’da. Şiir, sanat ve tefekkür dünyasına olan muhabbeti aşk derecesine varan bir inançla karşılaştık Simav’da. Gözü pek ve de ufku büyük idareciler kanatlandırmışlardı, yeşil ve güzel Simav’ı.

Elbet şairlerimizi dinlerken, Esat Kabaklı’yı o meydanların diliyle göz ve idrak bakışlarıyla hıfzederken nelere şahit olmadık ki? **Dil, ‘ses bayrağıımız’ haysiyetimiz, şerefimiz, namusumuz bildiğimiz güzel Türkçemiz, ‘kültürün taşıyıcısı..’ ‘bu milletin hafızası..’ ‘ecdadın bıraktığı hatıraların bütünü..’ ‘canlı bir organizma..’** olarak bir daha tatlı bir rüzgar esintisi

halinde bizleri soluklandırıyor.

Sizler, Çerkez geleneğini bilir misiniz? Anadolu insanının yüreğten kaynaklanan misafirperverliğini? İşte, Simav’ın o meşhur Kıcırlı Köyü, bir anda binleri misafir edebilecek bir yarışta, hizmeti sadaka bilen bir anlayışta bir efsane yazıyorlar. Ahiyan-ı ve Bacıyan-ı Rum’u bu diyarlarda doyasıya yaşadık.

Evet, Anadolu’muz da ‘**küçük Bursa**’ olarak da bilinen Simav İlçesi, çalışkan Kaymakamının öncülüğünde Uluslar arası bir organizasyonu, İlçede bir ortak payda oluşturarak başarıyordu. İlçe Belediye Başkanları, Yeşil Turizm Derneği, İlçenin gönüllü kuruluşları bir araya gelerek bir başarıya imza atıyorlardı.

Simav, bölgesinin ‘**kaplıcalarıyla**’ gelişmekte olan bir ilçesi! Simav, sadece şifa turizme değil, bölgesinin yükselen değerleriyle eğitim başta olmak üzere birçok yatırımlarında gelecekte cazibe merkezi olmaya aday büyük bir İlçesi.

Böyle bir İlçede, Simavlılar, 09–12 Tarihleri arasında şiiri ve sanatı gönül alkışlarıyla beslerken, aynı güzelliği ve kendisinde var olan o güzel hasletlerle, Elazığ’ı, Hazar’ı, Şiir ve Sanatı ve özellikle Elazığ Belediyesi Folklor ve Musiki ekibini de yüreğten öyle bir alkışladı ki, bizim gözlerimiz yaşardı.

Bizlerde Simav’ın o asil ruhunu, Simav yöneticilerinin bir helva misali organizasyon mantığını, çalışma riskini paylaşmadaki yürekliliğini ve bir ahlaki meziyet haline gelen ev sahipliğini yüreğten açıklıyoruz. Türkiye’nin iki yakasına bir yol uzanır; O yolda dalgalanır, vefa bayrağı! Tarihi yazan yüreğ oradadır.

3. ERCİYES ŞİİR GÜNLERİ'NİN ARDINDAN

Dr. Nedim BAKIRCI

Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen “Erciyes Şiir Günleri”nin üçüncüsü 28-29 Mart 2008 tarihleri arasında yapıldı. Bu etkinliğe Kayseri’den ve Kayseri dışından 32 şair katıldı.

İlk gün yani Cuma günü Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Mehmet Özhaseki makamında şiir günlerine katılan şairleri kabul edip şairlerle uzun uzun

sohbet etti. Bu sohbet esnasında Kayseri Kalesi için yapacaklarını da dile getirdi. Yakın bir zamanda Kayseri Kalesini kültür ve sanat merkezi hâline dönüştüreceklerinin haberini verdi.

Daha sonra Kayseri’nin tarihî yerleri gezildi.

İkinci sıralarında, Bekir Oğuzbaşaran’ın

sunumu ile Elif TV’de Vahap Akbaş, İsmail Özmel ve Sergül Vural’ın katıldığı bir şiir sohbeti gerçekleştirildi. Akşam saat 20.00’de Belediye Tiyatro Salonunda Bedirhan Gökçe’nin sunumuyla şiir dinletisi yapıldı. 17 şair şiirlerini seslendirdi.

İkinci güne Erciyes Dağı’na yapılan toplantıyla başladı. Bu toplantıda şairler şiir üzerine düşüncelerini samimi ve sıcak bir ortamda dile getirdiler. Aynı günün akşamı yine aynı salonda diğer 16 şair şiirlerini seslendirdi.

3. Erciyes Şiir Günleri’ne 33 şair ve yazar katıldı. Bunlar; Bedirhan Gökçe, Âlim Yıldız, A. Vahap Akbaş, Celal Fedai, İhsan Deniz, İsmail Özmel, Olcay Yazıcı, Saim Urungu Maraş, Tamilla Aliyeva, Yüksel Gemalmaz, Abdullah Erkal, Adnan Büyükbaş, Ali Türkaslan, Ali Yağmur, Ayşe Konur, Bayram Durbilmez, Bekir Oğuzbaşaran, Deniz Deniz Şimşek, Duran Tamer, Emel Demirezen, Fazıl Ahmet Bahadır, Hüseyin Türkmen, İmdat Avşar, Köksal Akçalı, Muhsin İlyas Subaşı, Mustafa İbakorkmaz, Nur Ulusoy, Senem Gezeroğlu, Şeyhmus Çiçek, Seyit Burhanettin Akbaş, Uygur Orhan, Vedat Çalık ve Zeki Genç’tir.

3. Erciyes Şiir Günleri’nin mutfağında emek veren başta Büyükşehir Belediyesi Başkanı Mehmet Özhaseki olmak üzere, Genel Sekreter Mustafa Yalçın’a, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Oktay Durukan’a, Kayseri Kültür ve Turizm Derneği Başkanı ve Erciyes Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Âlim Gerçel’e, Şair Bekir Oğuzbaşaran’a ve Şair-yazar Muhsin İlyas Subaşın’a teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Şiir günlerinin, şehirde ne kadar güzel bir edebiyat rüzgârı estirdiğini ve şehrin güzelliklerini tanıtmaya vesile olduğunu bir daha gördük. Emegi geçenleri kutluyoruz.